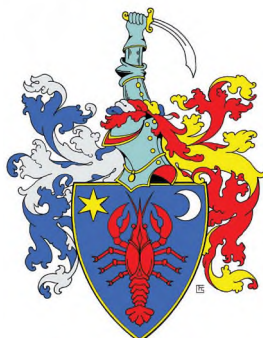

RÁKÓCZY ROZÁLIA
APU NAPLÓJA, 1944–1945

Apánk, dr. Rákóczy László, mint őseink valamennyien, a családalapító, Rákóc birtokát megszerző „András nemes férfiú, zászlós úr”¹, János Jakab fia, aki a Bogát–Radvány nemzetségből eredő Jakab comes, másként Jakab de Lánc, avagy Láncai Jakab fiának leszármazottja. Róbert Károly 1324. május 20-án kelt latin nyelvű királyi adománylevele és annak 1326. szeptember 15-én kelt megerősítése az Országos Levéltárban kiadott hitelesített másolatban (és a magyar fordítása) a mai napig a család birtokában van.²

RÁKÓCZY DE LÁNC ET RÁKÓCZ

A Róbert Károly féle összeégett oklevél.

A DL.95.589. sz. királyi adománylevél fotókópiája a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltáratól

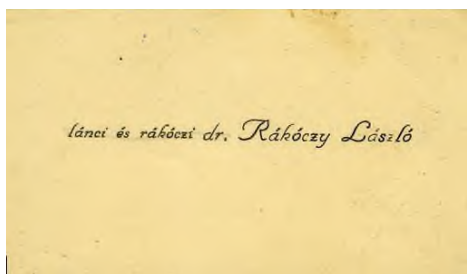

Kiskunhalas, Kard utca 6. A hátsó udvarban, 1915 körül. István, Ilona, Anna és a naplóíró László. A gyerekek madárkalitkát kaptak. Nevelésüknek köszönhetően „lazán” öltözködtek és minden kutya és tyúk a játszótársuk volt. Mgt

Balról Paula (Fánika), középiütt Margit, jobbról Anna. Mgt

*A gimnazista Rákóczy László ünnepi díszben
1922 körül.
Rasem Festészeti és Fényképészeti Műterme
Budapest, IX. Ráday u. 14. Mgt*

Dr. Rákóczy László névjegye. Mgt

*Gyarmati (Kriszt) Leona és dr. Gombos Sámuel esküvője, 1943. október 16.
Dr. Felméry Gyula és Kriszt Jenő ezredes tanúk, dr. Rákóczy László anyakönyvvezető.
A hivatalos, „udvari” fotó. Mgt*

Rákóczy László Kiskunhalason született 1906-ban,³ Rákóczy Ferenc és Schliesz Anna második gyermekeként. Nagypánk akkor királyi bírósági aljegyző volt, 24 esztendő, kezdő jogász. Nagyanyánk két évvel idősebb volt férjénél, (amit mindig is tagadott), tanítónő, de nem gyakorolta tanult mesterségét, háztartásbeli volt az akkor másfél éves Anna lányával és a csecsemővel. A tanítónőség onnét eredt, hogy apja, Schliesz Imre székesfővárosi tanító volt, korán meghalt, s a tanítók árvái ingyen tanulhattak. Az özvegyen maradt Prohászka Paula ragaszkodott hozzá, hogy gyermekei tanuljanak. Ezért lett mind a három gyönyörű Schliesz-lány: Paula, Margit, Anna és bátyjuk, József pedagógus. A lányok közül egyedül Paula – Fánika néni – tanított, egyedülálló volt.

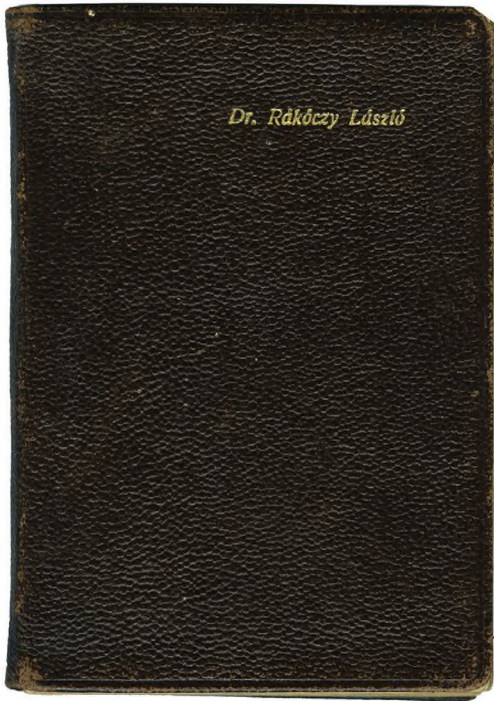
A naplóírást Apánk 1944. december 24-én kezdte, karácsony napján. Ezen a napon nálunk⁴ volt ebéden és korai gyertyagyújtáson a nővére, Anna (Anci, Cer),⁵ és elképzelhető, hogy a testvérek egymást biztatták naplóíráásra. Azt hiszem, összeolvasásra nem került sor, bár ki tudja... Apu a műtétei kapcsán 1955-ben és 1956 tavaszán többször lakott nővérééknél, a *Cer Naplója* kapcsán is felemlített Bornemissza utca 16-ban. A testvérek nagyon jó viszonyban voltak.

A zsebnaptár barna bőrkötéses, a Guttman-cég⁶ adta Apánknak, arany betűkkel a borító jobb felső részén a neve. A Guttmanékkal Apánk sógora révén volt kapcsolat, Cer férje, Gömör Kornél anyagilag volt érdekelt a cégben – amely apai öröksége volt. A szennycímlap után a Guttman-cég logója, – a nadrágot száránál fogva két oldalról húzó három-három férfi, azt példázva, hogy a Guttman-nadrág milyen teherbíró, hat ember sem tudja szétszakítani –, most más megvilágításban. A hat férfi a nadrág két oldalán egymást átkarolva ernyedttartásban áll, közöttük a szottyadtan lógó ruhadarab, aminek a két szárát fogják. A felirat: Ma nem húzunk. Ma mi is boldog Újévet kívánunk. GUTTMANN J. ÉS TÁRSA.

A noteszt eredetileg Anyánk használhatta háztartási naplónak. Az összesített naptárrészben megfejthetetlen jelölések láthatók. A jegyzeteknél kiadások, árak, néhány tétel pengőben és fillérben értve [] zárójelben az én megjegyzéseim.

50 anyu [nagyanyám dr. Gombos Jánosné Lukács Margit], 10 Piros [a házivarrónő], 20 [P] apu [nagyapám dr. Gombos János], 12 [P] kártya [anyánk szenvedélyes és jó kártyás volt, férfiakkal tarokkozott, bridzsezett], 2 [P] lap, 2 [P] ebéd, 30 [P] László, 6 [P] fodrász, 1 [P] vaj [jók az arányok!], 1 [P] cigaretta [a szülők mindketten dohányoztak], 1 [P] sör, (augusztus 22.) 1 kg. bab 1 [P], 1½ parad. 40 [fillér], cigaretta 28 [fillér], játék 16 [P], hús 10 [P], Atyus 10 [P] [családon belül nagyapám, Rákóczy Ferenc megszólítása], (aug. 29.) Piroska 18,20+3 [P], László 100 [P], zsír 16 [P], liszt 14 [P], cuk. 15 [P] [gondolom, ezek kilós tételek], dudli 4 [P] [ez vajon ajándék volt? Vagy a miénk? Panni 5 éves, én három], és az utolsó tételek vaj 5 [P], szalonna 25 [P], sajt 7 [P], rum 3.64. Anyánk, a kényesen pontos gyógyszerész háziasszonynak laza volt, az Aspirint is milligrammra felírta volna, a cukor, liszt, sajt, rum, vaj mennyisége mellékes volt számára, de valamiért megkülönböztetett figyelmet szentelt a babnak és paradicsomnak.

A noteszba írt Napló ceruzával indul 1944. december 24-én és ceruzával fejeződik

Ma nem huzunk

Ma mi is boldog újévet kívánunk!

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

halluk. Egyelőre a
Szerda, 15. (Keménytől innen)
 vöröshere várm. a
 Képle a nádó is meg-
 rólat. (No er majd meg-
 felesleges) Kaladunk nagy
 mest nádóban, nem jár-
 hatunk an utca;
 Jár nembe a komparancs
Csütörtök, 16.
 csejéké repten. A 29. be
 csoportba be a bomba (Elli
 a 31. be kaladunk). Lesa-
 ladok még an vöröshere,
 s megérte fel. A lépőn
 találok a parancsokat
 s a tüllieket. Lehetőleg
 várom. Elcsendesedik.
Mécs
 Péntekenként. Nem is

Szerda már briteség
Szerda, 15.
 III. vagy IV. emeletis ház
 elég mély [megnevezés na-
 varának közepe erőt a
 bomba. (A utcaról már lát-
 met, én an illetékesekkel
 megérte vöröshere hasit-
 va.) A épület nem dön-
 tette össze. Aramban
 minden egyet is Szombat, 18.
 keresztül együtt darabolón
 tört. A körül fűző nyilt
 zafárcot keres veslet ki-
 vétellel lesarokotta.
 Komolban lever an ud-
 varan, aminek a közepe
 van a bombatölves
Március

Fent a Napló borítója, belül az eredeti kirakatreklám (Gutmann J. és Társa),
 lent szövegmutatvány a belső oldalakról. MNL Fővárosi Levéltár

Napozzunk A SZÉKESFŐVÁROSI DUNAFÜRDŐKBEN!

*A felső kereten: Férfiak számára: IV. [1950 óta V. kerület] Petőfi tér – Nők számára: V. Rudolf [1946 óta Széchenyi] rakpart. Budapest, é. n. Székesfőváros házinyomdája⁸
A szemközti oldalon a szövegillusztráció, a plakát hátoldala. Mgt*

be, közte töltőtoll-írás. A jegyzetekre szolgáló rovatban pénteki napon kezdődik (ami a naptár szerint január 21), majd visszalapozott, és így 1944. június 6. az utolsó, nyomtatott dátumú beírt oldal. Jóllehet a notesz további része üres, nem itt folytatta, hanem különálló lapokon. Az ezeken leírt események 1945. február 9-ről szólnak. Ismerve az eseményeket, sok hiányzik a történelemből. Szép, kiírt, olvasható írás, de a változó körülmények látszanak a sorokon. 1945. február 6. óta a ceruzás írás kusza, kapkodó, megjelenik a korábbi betegség és az ostromlott állapot.

Az 1945. március 23-án induló 2 külön lap csak e ről a napról szól. Maga a lap reklám-kisnyomtatvány, haránt 24x35 cm, vékony karton, jelezve jobbra lent: Jeges E.⁷ Színezett vízfestmény nyomdai változata. A budapesti Petőfi térről nézve az Erzsébet és távolabb a Ferenc József [1945 óta Szabadság] híd, a Gellérthegy és a budai panoráma a Várral, bal alsó sarokban kabin teteje, rajta a főváros vörös, arany, kék lobogója, a Dunába nyúló mólón tengerészkék fürdőtrikós, -sapkás férfi áll csípőre tett kézzel, háttal a nézőnek. Szöveg a lap alján két sorban, részben kék bordűrön áll.

A folytatás 1945. április 9. Vonalas spirálfüzetből kitépett 4 egész és egy elszakított lap, összesen 8 és fél, tintával írott oldal. Hogy volt-e több, ilyen, napokra szétszabdalt, vagy összefüggő leírás, nem tudom. Ennyi maradt.

A noteszt Apám iratait – hagyatékát – rendezve találtam meg 1959-ben. Akkor elolvastam, de nem szóltam róla senkinek, 2012-ig őriztem, ahová költöztem, mindenhová vittem

magammal. Az – úgymond – idegenek első világháborús naplóinak feldolgozása kapcsán⁹ kezdtem el nagynéném (Rákóczy Anna, Cer) és Apám Naplójával foglalkozni.

Az alábbiakban, ahol szükségesnek látom magyarázó jegyzeteket készítek, vagy ugyancsak jegyzetben közlöm, ha tudom, hogy kikről van szó. Az összes betoldást, hiányt, egyéb értelmezést és az oldalszámozást [] zárójelben közlöm, de az elválasztásokat értelemszerűen hátra viszem, vagy előre hozom. Apám rövidítéseit, ahol szükséges, feloldom. A rövid és hosszú magánhangzókat a helyesírásnak megfelelően adom vissza, feltételezve, hogy az írás körülményei miatt maradtak el néhol az írásjelek.

Anyánk és idősebb lánya, Anna Zsófia (Panni). Talán az 1941 februári nagy árvíz még le nem vonult maradványa a pesti alsó rakparton. A kép 1941 májusa körül készült. Az Erzsébet-híd és a budai látkép: balról az Alexandriai Szent Katalin, mellette a tabáni rác templom, amit 1945 után lebontottak, bár nem sérült meg. Jobbról a várpalota. Mgt

A NAPLÓ

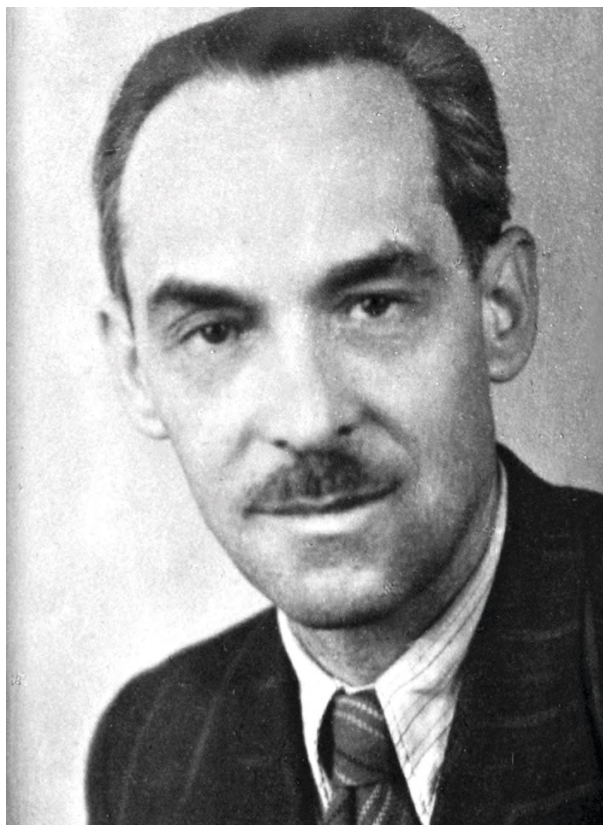
1944. december 24.

Karácsony este. Van egy fenyőágunk. Gyerekeket elküldtük Mancival,¹⁰ míg feldíszítjük. Nem tudjuk pontosan, hova mentek. Kész a kar[ácsony] fa. Nem jönnek. Rózsi néni, Eszti¹¹ és Cer¹² vannak nálunk.

Elindulok a gyerekeket keresni. Holdvilágos este van, szinte nappali világítás. Lámpa sehol sem ég. Az utcák üresek. Messzire hangzik a lépése, ha valaki jön. Ágyúszó már hetek óta állandóan hallszik. Az előző napokban már [1] belövések voltak. Néha nagyot reccsen a ház, megrázkódik. Nem sokba vesszük. Kisriadóra, zavaró rep[ülés]re nem adunk.

A gyerekeket nem találom. Nagysokára¹³ megjönnek, a Jézuska is. Sok játékot, kevés hasznosat hozott. Máskor fordítva.

Vacsora közben hirtelen, hirtelen¹⁴ olyan pergőtűz keletkezik, hogy első pillanatban nem is tudjuk mi az. 6–8 perc múlva abbamarad. Lefekvés után újra kezdődik. A lövések zápora egy zúgássá olvad. Szinte állandóan fokozódik, míg egyszerre megszakad.

Lánci és rákóczi dr. Rákóczy László képe, 1957. Mgt

Budáról nézve a felrobbantott Erzsébet-híd, háttérben a piarista rendház és a belvárosi templom. Pfanni Egon grafikája. FSzEK Budapest Gyűjtemény

Felderítő gép jött, a torkolattüzeket figyelem. A zúgás elhangzása [2] után újra kezdődik a lövöldözés. Így felváltva 2 óráig. Akkor elcsendesedett. Elaludtam.

25-én apósomé¹⁵ voltak nálunk ebéden. Az ágyútüzet, becsapódásokat úgy megszoktuk, hogy ha megráz a dívány, megjegyzést sem teszünk rá.

26-án tovább tart a már hosszú ideje ismert lövöldözés, csak mindig közelebből.¹⁶

27-én reggel mentem hivatalba.¹⁷ Villamos már napok óta nem jár. A Károly körút

Rákóczy¹⁸ út sarkán feltűnik a sok üvegcserep. No, ez [3] találatot kapott. – Keresem a becsapódást. Sehol. Csak kifordított redőnyök, leszakadt ablakok, a címtáblák és rengeteg üveg. Azonban vége nem akar szakadni. Végig a Vilmos cs. úton¹⁹ ez a helyzet.

25-én, mikor apósom nálunk volt, említette, hogy Villányi mérnökék 2 szobát a jobb szárny II. emeletén átadnának. Ne legyünk a IV. emeleten. A látottak után nem gondolkodtam, Villányiékkal megbeszéltük, hogy lemegyünk.²⁰

28-án reggel hivatalba mentem. [4] A Károly krt. láthatólag rosszabbul néz ki. A városházának²¹ ablakai a luth[eránus] templom²² felé eső részen hiányzanak. A templomnak egy ablaka sincs. A tulsó oldal talán még rosszabbul néz ki.²³ Az úttest tele – főképpen – üveggel, gerenda darabokkal, cserep, téglá és leszakadt drótokkal.

A házak felső emeletei, tetejei összeszagatva. Ezek nagyobbrészt belövések eredményei.

A Tisza I. utca²⁴ sarokra érve a fejem felett irtózatoss csattanás. A saroktól a második ház felső (III–IV) emeleti egyik ablakán dül ki a füst és por. Hull a tetőcserep, vakolat, üveg. [5]

Visszaugrom. De tovább csönd van. Az utcán sokan járnak gyalogosok, de inkább csak az V. ker. oldalon.²⁵ Átszaladok az utcakereszteződésen. Kissé odébb újra hatalmas csattanás. Így egész közlelről a belótt lövedék rettenetes csattan. Mintha az embernek a tarkóján robbanna. A szembe jövők figyelmeztetnek, hogy vigyázzak. Már egy fekszik a bazilika mellett. Elmegyek a fal mellett a bazilikáig.²⁶ Újra rémes csattan, közvetlenül egymás mellett. Emberek hengerednek fel. De felállnak s tisztogatják a piszkot a ruhájukról. Bajuk nem lett. [6] A bazilika mellett az oldalnál a fal tövében fekszik egy kék overáros fiatal ember. Halott. De már merev és teljesen hideg. Látszik a szemén. Arcán nem nagyon véres lött seb. Ez nem most halt meg, hanem valószínűleg az éjszaka lötték agyon. Ez ma nem ritkaság Bpesten. Valakit éjszaka agyonlőnek, nem keresi senki, hogy ki volt, vagy ki lötte agyon. Egy napig vérben fekszik, azután valaki láthatatlan lény letakarja az arcát, felső testét papírral, 2–3 napot úgy tölt, majd eltűnik. Jóval Karácsony előtt [7] mikor mentem hivatalba, figyelmeztettek, nézzem meg: öten lógnak egy fán a Szabadság téren. Nem volt hozzá gusztusom. Tudom, hogy délutánra valaki elvagdosta a madzagokat. Akkor „ahogy esik, úgy marad”-ot játszottak.

Tovább menve, a Vilmos cs. út annyira veszélyesnek látszott, hogy a mellékes utcákba tértem be.²⁷

Itt német katonaság állt. A fejünk felett csattogott a gránát. Tovább mentem, meg szaladtam, a Kúria²⁸ háta mögött²⁹ voltam, s az elejéről³⁰ nagy csattanás. Egy szuszra beszaladtam a korm[ány] Biztossághoz.³¹ Itt mutatják, hogy [8] a lövedék a Curia feljáró lépcsőjét találta,³² 2 repesz drb. bejött az ablakon. De csak a külső üveget ütötte át. Az üveg kb. ½ cm. vastag, így a szilánk a két üveg között maradt. Lementem az első emeletre

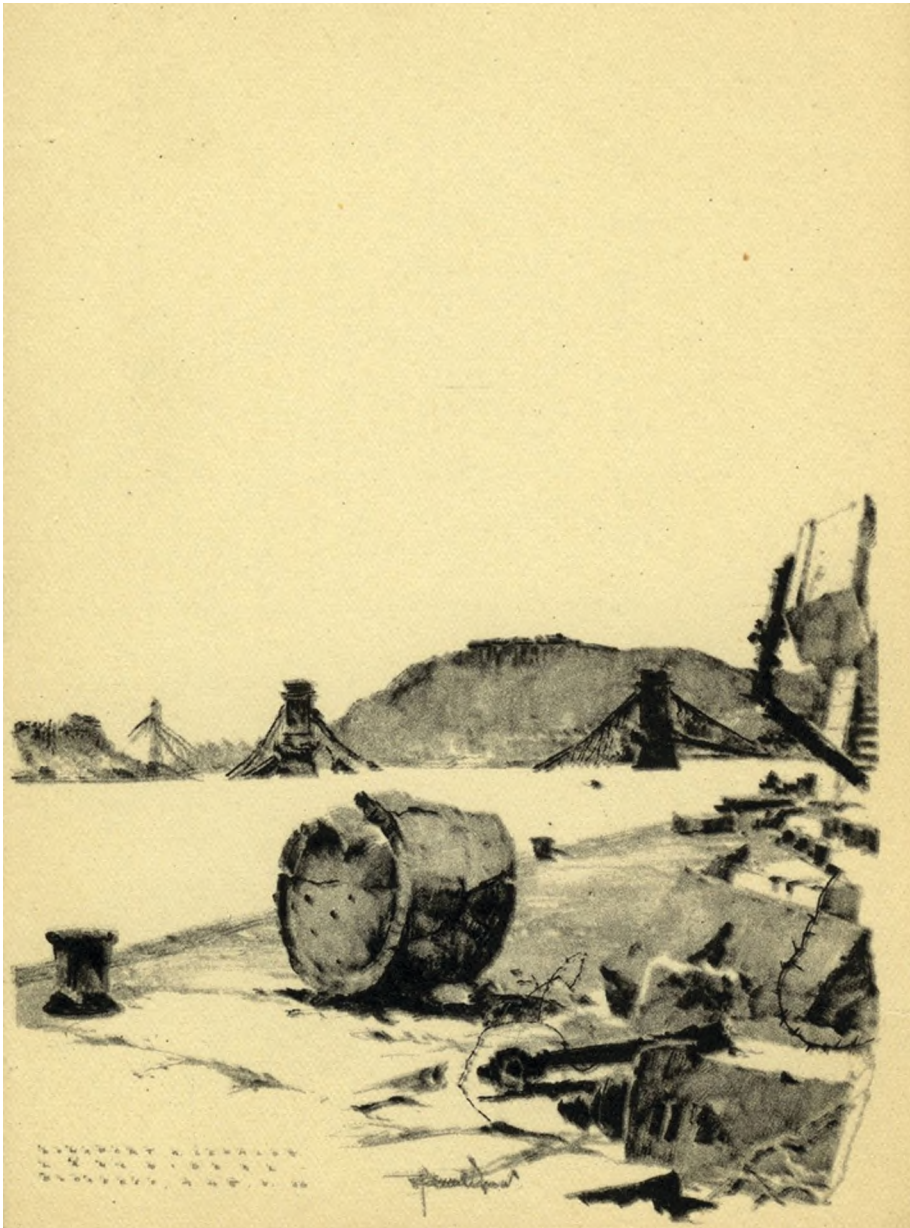
[Eddig ceruzás az írás, innét kék tintás töltőtollal folytatódik.] Dr. Szarvas fogalmazóhoz.³³ Arra lakik felénk. Menjünk együtt haza. A Curia lépcsője előtt 4 nő ment lassan. Úgy látom, pont közéjük vág a gránát, mert por, füst, törmelék teljesen

*Egy felségjelzés nélküli, hasra szállt PO-2.
Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, ltsz.: 52322/Fk*

eltakarja őket. Nagy meglepetésemre, amikor a piszoktól már lehetett, látom, hogy a négy hölgy [9] zavarodottan áll és veri le a szemetet a ruhájáról. Tanácstalanul bámulnak s majd ki merre gondolja, fut.

Nem sokáig érek rá csodálkozni. Irtózatosszerű pillanatra [itt fogyott ki a töltőtoll, ceruzával folytatódik az írás] elsötétedik a világ. Recseg, ropog, rázkódik minden. Az ablak előtt (nem tört be) nyalábbal hullik deszka darab, gerenda, cserép, vakolat, por, téglák, üveg. Irgalmatlan zuhog, zörög, csörömpöl. Felugrom, a falhoz lapulok, s igyekszem megközelíteni az ajtót, de ez az ablak felé van. Szarvas titkárnöje a hátam mögé ugrik, szinte lökdös. A kutyája fel-alá rohangál [10] az összenyitott két szobán, ugat, vonít. Ez csak egy pillanatig tartott a csattanástól idáig. Elérem az ajtót. Recss, a második gránát a házba. Kiugrom az előszobába. Nem írom tovább részletesen. A negyedik találat után a pincében vagyok. Kár volt, több nincs. Rohanok haza azon

*A felrobbantott Lánchíd, háttérben az Erzsébet híd, Gellérthegy.
Pfannl Egon grafikája. FSzEK Budapest Gyűjtemény*

az úton, ahol jöttünk. A Tisza I. u. sarkán levő kapu alatt 2 halott, egy férfi és egy nő (behúzták). Az agyvelejük és a vérük a sarkon. Haza érve megkezdjük a hurcolkodást.³⁴ [11. oldal. Innét ismét tintás írás] Inkább keserves cipekedés. Levisszük a szétnyitható ágyat, a gyerekek ágyát, Mancinak felhozzuk az óvóhelyről. Az ágyútűz minden időben tart. Már egy szál gyertya mellett töltjük az estét. Fekhelyeink nagyon szűkek. Rózsika

és a gyerekek alszanak. Kint az ágyú nagyon szól. Nem merek aludni. Végre rep[ülő] gép zúg. Elcsendesedik az ágyútűz.

Viszont a gép bombákat dobál.³⁶

Hallom, amint motorral vontatnak valami nehezet. Szinte sír a motor a nagy erőlködéstől. A környező kis utcákba³⁷ fordulnak be. [12] Később sült ki, mi az. Különböző ágyúk. Hatalmas pergőtűzbe kezdenek. Géppisztoly, gépfegyver és nehézgéppuska is hallatszik. Szinte tűrhetetlen. A család alszik a pokoli zajban, úgy megszokták az ágyútűzet. Nem sokáig tart, viszonylagos csend lesz. Alszom.

[December] 29-én. Reggel ½ 7 felé hatalmas csattanás hallszik. Minden rázkódik, ablakok csörömpölnek. Villányiék ebédlő ablaka kitörik. Többet nem tudunk aludni. Rosszul aludtunk. Gyerekeknek s nekünk új matracokért. Hallom közben, hogy a vasúti hidat felrobbantották reggel [13]³⁸ az hangzott annyira.

Sisakos emberek jönnek, megállítanak, hogy menjünk az óvóhelyre, mert a többi hidat is robbantják. Már unjuk lent a várakozást. Apósom jön, ő is velünk van. Az óvóhelyen sötét van. – Hosszú idő eltelté után közlik, hogy saját felelősségére mindenki felmehet. Csak mi maradunk lent. Mi is felmegyünk. Hivatalba már nem járok.

Másnap, 30-án helyfoglalás³⁹ végett leviszem a cseléd ágyát a szalma matracokkal és egy szalmazsákot. A másik [14] [a következő oldal első szava nem olvasható] ágy nem használható.

Este váratlanul felgyúl a villany. 9-kor elalszik. Lefekszünk. Nem merek elaludni, mert kezdődik a környéken a zenebona. Nem sokáig tart a tűz. Felzúg a repülő. De most már nem hagyja magát. Két bombát dob. Elmegy. Még el sem hangzott a zúgása, már jön a másik. Ledobja a két bombáját. Így folytatódik. Nyugtalan vagyok. Ezek minket keresnek a sok ágyúval. Kitanulom. Ha egy bizonyos elhárító [15] (vajmi kevés volt) ugatni kezdett, felénk jön a gép. A család aludt. Ilyenkor félig felemelkedtem s nagyot sóhajtottam a 2 pukkanás után. Újra ugat, új gép jön felénk, nem dobja, már egész itt van. Végre, a ház nem szakadt ránk, sőt, még ablak sem tört be. A szomszéd házat találta,⁴⁰ de már újra ugat. Közel zúg. Újra irtó csattanás, rengés valamivel távolabb. A rázkódás [16] is, a hang után 150 m-re becsülöm.

Újabb szokatlan motorzúgás. Úgy hangzik, mint a tűzoltók szivattyúja. Felhúzom a redőnyt.⁴¹ Nem piros az ég. Még nyugtalanabb vagyok. Úgy gondolom, hogy ez fényszóró áram fejlesztője. Még ez hiányzott az ágyúk mellé. Gondolkodom. Itt biztosan nem halt meg senki, mert nem volt fenn az emeleten. Csak mi nem védekezünk. Ha ide esik az a bomba, meghalunk, vagy nyomorékká sebesülhetünk. [17] Villany csak néha van. Rádiót nem hallgathatunk.⁴² Újság talán nincs is. A házból nem mozdulunk. Semmi hírt nem tudunk. 31-én⁴³ reggel újra cipekedünk. Villányi mérnök megnézte az eltalált 2 közeli házat. Egyik a Kinizsi utcában van. Közte s köztünk csak egy telek van. A másik – jól számítottam, a Ráday utcában, a Kinizsi utcán túl,⁴⁴ tőlünk kb. 150 m-re. Bizony, voltak az emeleten, s meg is haltak. A másik ház kiegészített. A tűzoltók [18] motorja zúgott.

Villányi közölte, hogy leköltözik. Én sem sokat gondolkodom. Annál is inkább, mert a helyért már torzsalkodnak. Én is csak 2 ágyat vihetek le. Egy kb. 5x4 m-es

*Az agyonbombázott Várpalota a Krisztina felől.
Az ottani „légi tevékenységet” a Napló írásának idején még csak hallhatták*

helyiségben a sarokba a falra ponyvát szögelek. A földre egy rossz szőnyeg kerül. Erre egymás mellé állítva a két ágyat.⁴⁵ Szalmazsákokot, illetve szalma matracot rakok rá, aztán lószőr matracokat, rossz paplant, lepedőt, dunyhát s úgy a takarókat. [19]

Rengeteg sok időbe és cipekedésbe kerül, míg kész vagyunk. Keresztben alszunk a két ágyon 5-en. A baj, hogy nincs semmiféle nyílás. Nem lehet fűteni és szellőztetni.

Közvetlen mellettünk, párhuzamosan (a miénkkel összeér) van Kortja-ék⁴⁶ ágya. Két úri hölgy, egy rokon kislány, ennek az anyja és az öreg Kortje alszanak itt.

Utánuk Pongur⁴⁷ cukrász, a felesége és egy alkalmazott lány egy sezlonon.

Az ágyak végénél [20] aztán keresztben özv. Hallerné méltóságos asszony.⁴⁸

Kissé Ferencinés.⁴⁹ De hála istennek mind tűrhető nem kellemetlen emberek.

Lassan mindnyájan pokrócot szerelnek a falra s így nem is túlságosan rideg.

A szilvesztert lent töltöttük. Fent vacsoráztunk meg. Még bort is vittem le.⁵⁰ Nem ízlett senkinek. Pálfai koccintott egyszer.⁵¹ A gyomrom már [21] napok óta nagyon rossz.⁵² Elég jól aludtam. A gyerekek is. Rózsika nem.

Másnap, újév reggelén senki nem kíván másnak boldog újévet.

Mancival ágyúszó közben felmegyünk a IV. em. lakásba. Egy zsákba begyűrünk élelmiszereket. Elég nehéz. Kosárba tesszük. Áll benne a zsák. Letakarjuk. Fene cipelés a lépcsőn lefelé.⁵³ Hol előre, hol hátra billen a zsák. Az udvaron a kapu előtt⁵⁴ letesszük. [22] Ebben a pillanatban hatalmas recsenés a fejünk felett. Közelebb húzódunk a falhoz. Repesz, a többi kísérével hull. Még fel sem ocsúdunk, már a másik.

Szaladj Mancsi nézd meg, a gyerekek a pincében vannak-e? Pillanat alatt jön. Nincsenek. Rohanok a jobbszárny második emeletre. Hogy az udvaron keresztül szaladok a Peczkay⁵⁵ féle ház tetejébe üt be a gránát. Egy repesz mellém zúg. [23] Úgy futtában, meggondolatlanul felkapom, odasült a markom.

A lakásban Rózsika a két gyerekkel a legnagyobb nyugtalanságban van. Méregre lobbannak. Az előszoba ajtót nyitva hagyom. Rózsika ellenkezni akar. Hatalmas csattanás hallatszik a nyitott ajtón. A szó bele szorul. Azonnal a második is. A gyerekeket felkapom s leviszem az óvóhelyre. Utána nem sokára jön a család két bátorja Rózsika és Mancsi. [24] Ugyanis kénytelen vagyok mindenki helyett félni. E nélkül talán már agyonverettük volna magunkat.

Az ágyúszó egész nap tart tovább. D. után 5 óra felé lassan csökkenve minden nap abbamarad. Jól esik egy kis csend. 8 óra felé újra kezdődik. Hányinger-szerű érzés fog el, olyan csömöröm van az örökös ágyúszótól.

Ilyenkor estefelé teljes a létszám az óvóhelyen. Villany, bár nem mindig, azért van. 9-kor [25] elalszik. Takaródó. Víz az emeleten már nincs. A földszinten, az óvóhelyen még jön. Fűrödtünk ágyúszó mellett. Rózsika kifürödté az utolsó vizet. Nagy méreg, mert Villányiék vize.

Ebéd után kimegyek az utcára megnézni, hol csapott be reggel. Csalóka. Meg vagyok lepődve. A mi házunkon nem találok nyomát. Az utca túlsó oldalán akadtak fenn. Csak a hang volt nagy.

Éppen haza akarok menni, jön Rózsika. Menjünk fel Veszprémi Magdához, kolléganőjéhez, hogy mi van a patikával. (Én is be akarok menni holnap a hivatalba.)

Veszprémiék még az I. emeleten laknak, s bár a szemben lévő ház már kapott a Kinizsi utcában. Beszélgetünk. Nagy robbanás. A házuk rugója nem olyan jó, mint a miénk. Az nem ráz, ringat. (A Kinizsi és Ráday u. sarkán laknak.) Nem gondolunk arra, hogy ezt mi is [26] kaphattuk. Egyébként a gyerekek Mancival óvóhelyen vannak. Egyben a riadó is megszólal. (No, ez majdnem felesleges) Szaladunk haza, mert riadóban nem járhatunk az utcán.

Jön szembe a házparancsnokunk⁵⁶ néhány férfivel.

Menjek segíteni. A 29-be csapott be a bomba (Mi a 31-ben lakunk) Leszaladok még az óvóhelyre s megyek fel. A lépcsőn találok a parancsnokot s a többieket. Lehetetlen kimenni. Elcsendesedik. Átmegyünk. Nem is [27] tudom már biztosan III vagy IV emeletes ház elég szűk négyszegletes [itt téglatest rajza] udvarának közepére esett a bomba. (Az utcáról már látszott, hogy az üzlethelyiségek redőnyei kifelé vannak taszítva.)

Az épületet nem döntötte össze. Azonban minden ajtót és ablakot kerettestől együtt darabokra tört. A körül futó nyílt folyosókat kevés részlet kivételével leszakította. Romokban hever az udvaron, aminek a közepén van a bombatölcser.

[28] Elég sokan voltak a lakásokban. Egy fiú a bombazuhogásokra kilépett, vele együtt szakadt le a folyosó, úgy, hogy az apja már csak a folyosó helyére lépett. A gyerek a helyszínen, az apja elszállítás után halt meg. Ketten – egyesek szerint rémületükben – mások szerint, mert nem látták a portól, hogy nincs folyosó – kiugrottak az emeletről,

Légó-plakát. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, ltsz.: 95.94.1/Nyt

I-ső, illetve másodikról. A második emeletest később hordágyon odahozták a mi óvóhelyünkre bekötözni. Nagyon köpte a vért. Az előjáróságon mindjárt az ott lévő halottak közé [29] tették. Küldtek hozzá egy papot.

A többi lakót lakásról lakásra csákányozva hozták le. Hogy odaértem, egy asszonyt támogatott le két férfi. Hihetetlen poros, piszkos. Félőrülten kiabál a 2 gyereke után. Hiába mondják, hogy már elvitték. Semmi bajuk.

Hazamegyek az óvóhelyre. Egy Sera nevű (nem látszik rossz embernek) ember halom, hogy beszélgeti a másikkal. „Hátulról ütött lukat, a lakás kaputra ment.”

Abba a kis udvarba, ahova a mi [30] konyhánk nyílik. Faggatás után kislát, hogy a bomba nem robbant fel (jó nagy dög) ott fekszik a világító udvarban.⁵⁷ Kedves. Ez minden pillanatban meggondolhatja. Szólok a házparancsnoknak. Kislát, hogy csak a gyújtója robbant fel. Ez már nem veszélyes. Míg a villany ég, mindenki vackol magának. Némileg ugyan egymás lábán és holmiján keresztül gázolva. A méltóságos asszony tojásokat csomagol – van vagy 6 – azzal, hogy ezt a Pityu tojta. Egyben dicsérte, hogy milyen derék, művelt tyúk, csak a kosztban válogatós. Pesti tyúk létére nem eszi a kenyeret. Egyébként tojik és nagyon értelmes. A sparhelt alatt lakik és idegen nyelven is ért. A pufogatástól fél. (Ezzel szemben a házmasterék kakasa – saját szememmel láttam – a közel becsapódó tüzérségi tűzre oda sem füttyent.)

A gyerekek (van az óvóhelyen elég) láb alatt zsizsegnek. Ha a villany nem ég, egy-egy gyertya köré sereglenek, lehetőleg [31] olyan közel, rettegni kelljen, hogy meggyúl

A Ráday u. 31.U alakú udvarának kijárata: a Ráday utca Bakács tér felé eső sarok. Apánk itt állhatott, amikor a repülőgépeket észrevette. Mgt

B-12 amerikai nehézbombázó. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, ltsz.: 103833/Fk

a haja, ruhája. Egy Bozóki nevű munkásnadrágossá vedlett fiatal izsáki paraszt ember. Egész kedvesen játszott a gyerekekkel. Katona volt, sebesült, most civil. Mozgása, beszéde, jelleme még Izsák. Csurgó homok, akáclevél.

A cukrászék Annusa a sarokba gubbaszt. Az utcán volt a robbanáskor. A huzat megnyomkodta. Lassan-lassan élénkül. Kívülről most nem tudunk semmit. Fent tart az egy gép, két bomba. [32]

2-án⁵⁸ reggel apósom jött hozzánk. Meg vannak mind. Közlöm, hogy hivatalba akarok menni, a fizetésemért is.

Ő is onnan jött (most fővárosi alkalmazott⁵⁹) s nem vette fel a fizetését. Ott hagyta. Nem lehet állni a tüzet. S ha eszem van, én sem megyek utána. A mi környékünk szerencsés, alig kapott.⁶⁰

Hogy elment, Villányiné vagy 6 receptet hozott. A jobbszárny óvóhelyén betegek vannak. [33] Elindulok a receptekkel, szembe jön R.⁶¹ Visszamegyünk a pat[iká]ba.⁶²

Feltűnik, hogy az utcán senki sincs. Az első kapualjnál látjuk, hogy mindenki behúzódott, de már látjuk a gépeket is. Megvártuk a kicsomagolást,⁶³ folytatjuk utunkat. A patikában segíték, amit tudok. Hideg van és huzat. Közben meghallom, hogy a bomba

zúg. Kiáltok R-nak. Ő már a pult⁶⁴ alatt van. [34] Én egy bolthajtásos ajtó alá ugrom. Megtörtént. Első pillanatban azt hittem, hogy a házat találta, mert még a maradék üveg is kihullott s kint igen hullott a szokásos járulék. Csináljuk tovább. Újra zúg. Ugrunk a helyünkre. A légnyomás guggoló helyzetemből leültet.

Még kétszer ismétlődik. Kijelentem, hogy senki helyett nem vagyok hajlandó [35] meghalni. Összeszedjük a kész orvosságokat, nagyjából borítékba-mibe tömjük, s haza.

Most már nem nagyon engednek fel a gépek. Délután a pinceajtó közelében állva nézem az alacsonyan szálló nagy fekete amerikai gyártmányú gépeket.⁶⁵ Bosszant, szinte kővel leüthetném a lomha dögöket. Nem is igen lőnek rá. Azt hiszem, könnyű kitalálni, hogy miért. [36] Egyik kiereszt egy halom bombát, kb. 10–12-öt. Úgy néz ki, mintha egy kosár csöves kukoricát öntöttek volna le. Kőbánya fele zuhantak. Este elcsendesedik, s később kezdődik az egy gép, két bomba.

Másnap, [január] 3-án reggel valaki mondja, hogy a balszárny udvarában oldalán fekszik egy bomba. Mennél jobban magyaráz, annál kevésbé [37] értem, hogy került abba a helyzetbe. Megnézem. Nem nagy, kb. ½ m. hosszú, s 25–30 cm. átmérőjű légi akna. A nyitott, függő folyosó külső vas szegélyét érte, de nem a hegyével, úgy, hogy csak az oldalával súrolta a vasat, szépen kifényesítette. A rácsot behajlította akkora részen, mint amekkora a bomba átmérője volt. Itt össze is törte a cementet. Persze, úgy nézett ki, mintha lukat ütött volna. Az akna [38] gellert kapva oldalt vágódott a fal tövében levő járda aszfaltjába, azt átütötte, de nem robbant fel. Ott hagyom. A lépcsőház ajtájában féllábú (műlábú) ember áll. Pár szót beszélünk. Az udvar felől tágas a kilátás. Egyszerre feltűnik 3 német gyártmányú gép és további 6 – 9 – 12. Felcsillan vagy 30 apró fehér pont.

Eppen a homlokom közepének tart mind.⁶⁶ Lökdösöm az előttem [39] menőket s a lehető legsürgősebben iparkodom a pince talaján állni. A fele úton megtorpanok. R. és Mancsi a II. emeleten vannak. Megáll bennem az ütő. Teljesen tanácstalan vagyok.

De már a banda első bombája robban is a Bakács tér felől. Egy ugrással lent vagyok a lépcső aljában. Nem lehetett érzékelni a rettenetes lármát, amit csináltak. Csak a sok üveg csörömpölése hasítja túl a lármát, valamint [39] a lépcsőház jobbról kiugrott csempéi, amik a kövön táncoltak. Egy ugrással kint vagyok. A II. em. ép (a ház egyéb részei is) csak ablakok törtek. Kiabálni kezdek fel a törött ablakon át. Semmi válasz.

Egyszer csak oldalt szólal meg R. Megneszelték. Idejében lementek. Kinézek a Ráday utcába. Jobbra-balra csak nagyon kis távolságra lehet látni, akkora a por mindenütt.⁶⁷

[40] Az eredeti (IV. emeleti) lakásunk ablakai az udvar felől mind épek. Tükröződik bennük a háztető. Azonban kinyílt. Lassan megmozdul. Kijjebb nyílik, majd beljebb csukódik. Tehát huzat van. Vajon mi történt odabent. Felmenni nem lehet. Újabb gépek állandóan. Bomba vegyest géppuskatűzzel. Az előbbi bombacsoport is úgy meg volt tűzdelve golyóval, hogy mindenféle fajtát lépten-nyomon találni [41] az udvaron.

Délután a szép napsütéses időben kihozom a gyerekeket az udvarra. A kezemet nem szabad elereszteni. 20 lépésnél nem tudunk tovább menni. Vissza kell szaladni. Hát ezt játsszuk vagy tízszer.

Később csendesedik. Több gyerek is jön ki. Játszanak. Ha zúg a gép, figyelmeztetés nélkül szaladnak be. Máki⁶⁸ hátul a csizmákban.⁶⁹ Aztán csend lesz és sötét lesz. Levonulunk az óvóhelyre. Kezdődik [42] a szűk helyen a vacsora előkészítés.⁷⁰ vackolás, némi beszélgetés, egy petróll lámpa pislog, büzőlög, s alszunk. Kint az egy gép, 2 bomba.

Még nem jajgat, lázong senki. De beszélgetés sem igen van. A gyerekek egészen jól bírják.

Kenyeret kb napi 75 dekát kapunk. Ennivalónk még van. Víz csak az óvóhelyen jön, onnét hordjuk fel is. Villany nincs. Néha megmutatja, hogy milyen volna, ha égne. [43] De a végén csak elalszik. [Január] 4-én reggel csendesebb idő látszik. Elindulok a városházára.⁷¹ Első kimerészkedés.

A Ráday utca tele törmelékkel, üveggel. Itt-ott seprik. A vakolat leverve. Üzletek kirakatüvegei a földön, redőnyök kitépve. A ref. teológia Köztelek utcai része az udvar felől leszakadva (akkor kapta, mikor a patikában voltunk).⁷² A szemben lévő ház is. A Köztelek utcát szinte elzárja [44] az Üllői út felőli részen a falomlás.

Most rendesebben megnézem, hová esett bomba, mikor a patikában voltunk. A Ráday utcában a második szomszéd ház. A patika ház másik udvarának (vagy a másik ház, már nem is tudom, át lehet egy bolthajtás alatt menni) közepébe esett be. Egy néhány katonai autó közé. Rémesen néz ki. Így hát elég közel voltak.

Az Erkel utcába rossz benézni.⁷³ Megszaggatott házak, a földön fal és [45] üvegtörmelék. Szembe az Üllői úti ház⁷⁴ tele találatot kapott.

Időközben már több óvóhelyen voltam. Felettünk gépek szállnak el. De csak géppuskáznak. Persze ezt előre nem lehet tudni. A járkálók nagy része a kapuk alá húzódik. Én nem vagyok válogatós. Nekem mindegy volna, hogy a kapu alatt vagy az utcán halok meg. Így hát inkább lemegyek az óvóhely bejáratába. Legalább látom a helyzetet. Szomorú.

[46] Ronda pince odúban, büzben, sötét félhomályban ember-ember hátán kecmereg. Nagyjából majdnem ugyanez a helyzet mindenütt. Milyen parádés helyen lakunk mi.

Az Erkel utcán túl szintén néhány találat a Ráday u-ban. Mindenütt törmelék. A Calvin térhez egészen közel újra óvóhelyre szorulok. A ház előtt fekszik egy férfi hulla. Több mint egy napos lehet, mert már letakarták [47] papírral. Valószínű, úgy lőtték agyon, mert csak annyi vére van, amivel a haja odafagyott az úthoz.

A Kálvin tér Kecskeméti utca torkolata, a sarkon a Geist-ház [ma szállodák állnak a helyén] és a Danubius kút romja [ma az Erzsébet téren].

A Calvin téren a Havas fele 5 emeletes ház⁷⁵ a tetején kapott. Kuszált lécek foghíjasan össze vissza-keverve lógnak. Szemben a Gazdák háza⁷⁶ ugyanúgy. A földön rengeteg törmelék és leszakadt kuszált villamos vezeték között szaladok át, mert itt nincs fedezék. Benézve az Üllői útra és a Baross utcába, ugyanaz a kép. [48] A Kecskeméti utcában még rosszabb a helyzet. Nagy vértócsában döglött lovak. A Bástya utca⁷⁷ szűk kis részén is négy lódög. Akinek bicskája van, vág belőle egy gusztusos szeletet. Van olyan is, ahol már csak egy lófej van, utána a nyak néhány bordával, az első lábak patkósan, aztán gyomor, bél, majd a farok, a hátsó lábszárak. A többi részt már elhordták.

A Kecskeméti u. torkolata a Kálvin téren. A sarkon a Geist-ház (ma a Korona Szálloda áll a helyén) és a Danubius-kút romja (ma az Erzsébet téren) Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, ltsz.: 0461/Fk

[49]A Csekonics palota kiégett.⁷⁸ Szemben lévő ház találatot kapott.⁷⁹ Az egyetem kupolájának egy része a földön.⁸⁰ A Károlyi palota szintén teli találatot kapott.⁸¹

Az Erzsébet szálló⁸² után következő ház tiszta rom. Itt újra gépek zúgnak. Géppuskáznak. Beszaladok abba az házba, ahol Galambos üzlete van.⁸³ Tele német katonával az udvar. Egy csomó (amennyi csak fér) autó.

Ez az a ház, ahol [50] Csulákék laknak.⁸⁴ Végigbotorkálok az udvaron. Eljutok a kívánt helyre. Óvóhely bejáratot keresek. Sehol nem látok ilyet. Egy asszony a mellék lépcső – már oldalról beszakított – bejáratánál kotorász. Tőle kérdem. Itt van. Kit keresek. Ja, az nincs itt. Más címet mond. Hát a nagys.⁸⁵ asszony. Azt nem tudja. Elindulok lefelé. Lebotorkálok egy sötét csigalépcsőn. Egy deszka [51] ajtót tapintok. Benyitok, sötét folyosó némi mécsessel, keskeny. Német katonák állnak benne. Tudnak magyarul. Tovább igazitanak. Egy vas ajtón kis meleg büdös előtérbe jutok. Itt többen főznek. A parancsnokot látom – Csulák főmérnök úr nincs itt. Alighanem a Czukor utcai hiv[atali] helyiségben van.⁸⁶ A nagys. asszony? Beljebb lépünk. Egy sötét nagyobb helyiségbe érünk. Még most sem látok. Napsütésről jöttem.

[52] Több mécseset látok beljebb, magasabban pislogni. Aztán valami állvány-szerűséget, léceket. Emberek – kiket a mécsesek megvilágítanak – ülnek, hevernek. Valahonnét felülről jön a válasz. Ki az, mit akar. Megértem a helyzetet. Én vagyok. Nem hivatalosan kereslek.⁸⁷ Közvetlen előttem hallom meg János hangját. Szervusz,

Isten hozott. [53] Hogy vagytok? Végét már nehezen mondja ki. Kezét látom, hogy nyújtja. Kezet fogunk, megölel. Válaszolni én sem tudok. Némán irányít egy keskeny úton az állványok mögött. Jobbra fordulunk, míg egy létrába ütközöm. Felmászok. A tető alatt kb 1–1/2 1 méterre levő deszka vackon fekszik Csulákné. Valami pislogójuk van. Balra tovább folytatódik az állványokra [54] felrakott deszka. Ezen is emberek fekszenek. Úgy látom, csak ez az egy feljáró van. Aki beljebb lakik, átlépkedi a többit. A lécek és állványok közt a háttérben polcokra felrakott könyveket látok.

Pár szót beszélgetünk. Elmondják, hogy már több napja vannak így. Főtt ételt azóta nem ettek. Bözsi, vagy hogy hívják [55] a lányt, – fent aludt. A konyhájukat leszakította a bomba. [Hihetetlenül kemény ceruzával folytatódik, kifakult, kusza írás, nehezen olvasható] A Mancsi vagy [áthúzva, vagy megcsúszott a ceruza] a Bözsi nem mernek kijönni. 3 szor elindul, muszáj, a cipó miatt.

Ferenczi tér.⁸⁸ Feszület. Vár. ház⁸⁹ utca. Szobám. Légó par. [oldalra írva] Ultimátum. Felmentés.⁹⁰ Kálmán bácsi.⁹¹ Lónyai u. Haza.

Febr. 3-án folyt. emlékezetből. Idegem nem volt az íráshoz.

[56] [Január] 5-én reggel zúgolódás a kat[onai] kocsik miatt. Bozói [olvashatatlan szó]. Belázasodom. 38,6 ° Felmegyek a lakásba. IV. em.⁹² 3 kísérletre sikerül. A látszat csal. A Lónyai u. kis [olvashatatlan szó]⁹³ Élelem rendelet.⁹⁴ Bevonulási rendelet.⁹⁵

[Január] 6-án autók jönnek. Esik a hó. Csenedesebb idő. Eszeveszett hógolyózás. Vihánc. [57] Bántó. Láz elmúlik. 8-án vár. ház. megyek. 9. ker⁹⁶ Beosztás. Felmentés nem jön.

9–11-én csend. A nap nagy részét fent töltjük.

12-én a hivatalban olyan nagy a zuhi, hogy óvóhelyen vagyok. Semmit sem csinálok. R. a pat[iká]ban. Könnyelműség. Előtte lévő autó. Gyerekek óvóhelyen. [58] 13-án szombaton már bujkálva hiv[atal]ba. Egyenest óvóhely. Hall gépzúgás. Nagy becsapódások. Haza. A rossz kapualj. Ariszt.⁹⁷ Samu.⁹⁸ Pat zárva. Akna. 2 katona, 1 asszony halott. Mancsi, kenyér. 14-én reggel lezavarom a népet. 1/2 10 felé találat. Sebesülés is. Akna.⁹⁹ D.u megnézzük. Hétfőn d.e hozunk le egyet, mást. [59] R[ózsika]. mindent [olvashatatlan fél szó] hordott.¹⁰⁰ 1/2 6 felé gyermekelődás megszakad. Megjelent az első orosz.¹⁰¹ Utcai lakásban alszanak. 29-ben még német.¹⁰² Mind oda jár az orosz a kat[onák] miatt. Egy ottmarad. Rózsás helyzetet mesél. Másnap [olvashatatlan szó] Óra.¹⁰³ Csizma. Bádogdoboz. D.u már rablás.¹⁰⁴ [60]. Később ágyútolás. Naponként nagyobb vegzálás. 2 ember eltűnik. A konyha. K Mihál-ék. Tóni ment.¹⁰⁵

Hírek jönnek. Hidak nincsenek.¹⁰⁶ 20–21.¹⁰⁷ hatalmas hírek [?] Budáról. Felmentés hírei.¹⁰⁸ Közmunka. Havat, követ hordunk. Újabb hóesés. Ház cserepezés. Ablak javítás.

[60] R. Mancsi elmegy. Magda jön.¹⁰⁹ Diesel [?] Részeg orosz az óvóhelyen. [Január] 27-én felmegyünk, 30-án le. Másnap fel. Zálog. Szajré.¹¹⁰ Névjegyzék.¹¹¹

31-én betörés. Kitérik az ablakot. Igaz Tóni nem hoz [ablaküveget]. Lakásrom takar[itás], [Február] 1-én hordjuk, 2. tovább. Házkutatás. [61] 3-án pincefál. Hó olvad a padl[ón]. Harmadnap rep[ülőgép] tám[adás]. Este német.¹¹² Citadella látszik. Hétfőn hiv. megyek. Beosztanak rom[el]tak[arításra], szívesebben csinálnám a IV. ü[gy]o[sztályt], igazolvány. Beborul. Másnap nem megyek.

Az ablaktalan, összelőtt Országház Budáról. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, ltsz.: 19973/Fk

X. ü[gy]o[sztály].¹¹³

[61] Járok hivatalba minden nap, kenyér reményében.

Pénteken kenyér, szétosztjuk. Szombati utalv[ány]. Elvitték az oroszok.

Szombaton éjszaka nagy lövöldözés. Keveset aludtunk. Vasárnap a harctér a Gel-
lért¹¹⁴ körül zajlik. Egyéb nem történik.

*[Itt fejeződik be a noteszbe írt napló, a zilált, ceruzás írás. Folytatódik a két Duna-
fürdős kis plakáton, két hasábon, számozott oldalakkal, egyenletes, szép, olvasható,
tintás írással. A két különálló lap a jobb felső sarokban számozott. A lapokat számmal,
a hasábokat per / jellel emelem ki.]*

(1/1.)

1945. március 23.

Nyomasztóan hat az emberre a még mindig kialakulatlan, rendezetlen helyzet. Nincs az íráshoz lelkierőm. A felmerült – rendszerint veszélyes – problémák, mint adósságok tornyosulnak az ember elé. Egy-egy adósság letörlesztése után a megkönnyebbülés nem soká tart, mert újabb s – mint friss – égetőbb merül fel. Úgy emlékszem, ott hagytam el az írást, hogy a pol[itikai] rendőrség¹¹⁵ által kívánt iratok beszerzése után futkostam.

Miután R. G-től¹¹⁶ kaptam, apósom H.K.P-től¹¹⁷ is beszerzett egyet. Én az alpolgármester¹¹⁸ előszobájában vég nélkül – kettő délelőttön át várakoztam. No, végre – sikerül. Azonban előkerül valami ív, amelyen a feljelentettek névsora van. Én is rajta vagyok. A VII. ker. működésémért¹¹⁹ kútba esett az egész, és még hozzá új adósság merült fel.

Ennek dacára naponta kapok írást az alpolg[ár]mest[er]től. Reggel elvittem a

1011 Ig. biz. 843362

Hirdetmény

Az igazolóbizottság a 10 ker. Leuthersalyi utca
szám alatti lakó 10. 29

Dr. Gombos János
igazolásának tárgyalását 1947 december 5.-én
ófelután 161 4 órákor V. Markó-u. 25. 264 tartja meg.

A tárgyalásra megidézi az igazolás alá vontak és főlkérei minisztereket, akik az igazolás alá vont személyre vonatkozóan olyan adatokról tudnak, amelyek a magyar nép érdekében sértők, vagy sértettek (németbarátság, szélső jobboldali magatartás, nyilaskeresztes, stb. párttagság) ezeket a Budapesti Igazoló Bizottságnál, Budapest, V. Markó-utca 25. szám, földszinti 25. szíveskedjék lehetőleg a hirdetmény kifüggesztésének ideje alatt bejelenteni szóval, vagy írásban.

Az 1080/1945. M. E. számú rendelet 11. §-ának 2. bekezdése értelmében figyelemzetem a bejelentőket, hogy az írásbeli bejelentés csupán akkor vehető figyelembe, ha tartalmazza a bejelentő nevét és lakcímét is.

Budapest, 1947 nov. 21.

Lapinszky
elnök sk.

A kiadvány hibéből:
Glad

sk. Üsztykósi

Igazolom, hogy a hirdetmény az igazolás alá vont lakbelyén lévő hirdetményaitól
1947 november 25. 1947 december 4.-ig ki volt függesztve.

Házmegbizott úr!
Hitelesíttesse aláírását a fent- vagy most-
megbizott aláírásával és pecsétjével.

I. Zuzogány László
mint a Leuthersalyi utca 10
számu ház megbizottja.

Házmegbizott úr! Sziveskedjék a hirdetményt 5 napos kifüggesztés után aláírva az igazolás alá vontak átadni azal, hogy a kifüggeszt tárgyalásra hozza magával.

Ki kell függesztetni elköltözés esetén is!

pol[itikai] rend[őrség]re. Nem engedtem magam vártni. Rövidesen el is bocsájtottak. A csoport vezetőjének az arca ismerős. Nem tudom felidézni, hogy hol találkoztam vele. Úgy is viselkedett már az előbbi jelentkezésemnél is, hogy ismerősök vagyunk. Kezet fogott és elbocsájtott. Egy adósság tehát „kaput” (elesett. Az oroszok mondják így). De a másik máris éget. Próbálok keresni K. J. biz[ottsági]¹²⁰ tagot. Valahol a Parlament felé a Dunaparton volt az irodája. Csontig ható hideg szélben megyek dec[ember] óta először erre. Olyan megszokott kép a rom házsor mindenütt, hogy fel sem tűnik. A parlamentre emlékszem, hogy csúnyán meg van szakgatva. Így nézve laikus szemmel, egyes részei kijávitathatatlannak tűnnek.

Megtalálom a házat. A kapu lakattal és lánccal bezárva. Nincs nyoma, hogy nyitogatni szokták volna. A ház egyébként a kiszakított ablakokkal (csak egy lakáson, magasan IV. vagy V. emeleten látszik pótlás, javítgatás). Már feladom a reménységet, mikor jön egy odavaló lakos.

(1/2.)

Nem tudnak felvilágosítást adni. Fel is hagyok az egésszel, mert egy újabb rendelkezés jelenik meg, hogy mindenkit igazolni kell.¹²¹

Majd meglátjuk, mi lesz. Hírek keringenek. Egy 60–75 %-ot, aztán többet, kevesebbet – elbocsájtanak. A Szabadság¹²² című „újság” követeli, hogy tegyék közhírré az elbocsájtottak tartózkodási helyét is. Büntető század, népbíróság,¹²³ stb. kell. Ezekkel is oda. Nincs is más problémája ennek az országnak. Súlyosodnak az újonnan felmerült adósság feltételei.

Márc[ius] 1-től (kb. 15-ig) olyan kemény, hideg, szeles idő jár, hogy februárnak is szigorú volna. A tüzelőnk erősen fogy. Másikat beszerezni B[uda]pesten, a lehetlenséggel határos. Tehát újabb adósság. Villanyunk nincs. Vízünk nincs. A vízvezetékét ugyan meg lehetne csinálni, de a ház férfilakosságának nagy részét – még velem együtt – elvitték a rendőrségre, s még most sem intéződött el az ügyük. Addig kényszermunkára járnak.

15-e előtt egy pénteki napon, hogy hazaérek, mondja Mancsi, újra itt volt az orosz az apósomért. Elküldte a Szentkirályi utcába.¹²⁴ Onnét tovább küldték Budára, a Lánchíd u-ba, hogy ott vannak. Ekkor kaptunk hírt R[őzsika] néniről és Esztiről.¹²⁵ Esztit mint túszt hozták magukkal. Feleségem elment a Damjanich¹²⁶ utcába értesíteni apósomat, mert előzőleg már rossz hírt kaptunk, hogy Ócsán valami népbíróság elé akarják állítani apósomat. Este elvitték kocsival. Tehát baj van. Újabb adósság.

Kun Karcival találkozok anyósom.¹²⁷ Nem tudják, hogy az öreg Ócsán volna. Samu kimegy gyalog. Nehezen tudja meg, hogy Taksonyba vitték egyenesen Bpestről és nem Ócsára. Valami kémkedési ügy miatt jelentette fel valaki. Súlyosodik az adósság.

Közben közmunkára hívnak. Az előljáróságra visznek, onnan lesz az indulás a vasúti hídhöz, földmunkára. Nagy probléma, hogy az ember onnan (2/1.) hogyan kerül haza. Az előljáróságról meglógtam. (Azóta még háromszor.) Valaki – akitől nem vártam – megtudta és feljelentett. Ezért megint elhurcoltak, majd a legkevesebb egy hét

kényszer munkát varrnak a nyakamba. Tehát új adósság. Nem lett belőle eddig semmi.

Márc. 15-én egyik lakó mondja, hogy látta az országúton egy kocsin apósomat jönni Bpest felé. Oly jól leírta, hogy nem volt kétségünk. De bizony sehova nem érkezett meg. Félt, hogy esetleg az Andrassy út 60-ba vitték.¹²⁸ Ez a magyar politikai rendőrség központja. Itt szörnyű módon bánnak az emberekkel. Nem szólok ennek a lehetőségéről senkinek. Próbálok érdeklődni, hogy ott van-e. Ez nem éppen könnyű dolog, így az eredmény gyarló.

Az ételmisszerünk fogytán van. Emil a vállalatának¹²⁹ az ételmisszer beszerzője. Vele próbálunk valamit. De Emil soha nincs jóformán otthon. Ők adnának kocsit, Samu¹³⁰ és én eszközölnék a bevásárlást. Ezért a behozott árunak a felét leadnánk a vállalatnak.

A fentiek miatt szerdán, 20-án felmegyek Samuhoz.¹³¹ Legnagyobb meglepetésemre – fáradt arccal és megfogyva – ott találok apósomat.

Örülök, hogy épségben hazakerült. Annál is inkább, mert tegnap Cerről¹³² hallottunk hírt, hogy él. Két adósság is lement. De a másik mind égetőbb. Nincs ételmisszerünk. Emil péntek óta nem jött haza. Vajon nem lesz-e ebből egy újabb adósság.

Apósom elmesélte, hogy este elindultak. Soroksárnál látja, hogy nem Ócsa felé mennek. Szólt. Kerteltek, hogy autóval indultak, de az elromlott, azóta megcsinálták, s azzal mennek majd Ócsára. Csak Taksonyban derült ki (2/2.) a valóság.

Ócsán lakott a régi Pártos féle villában¹³³ egy nő, aki valami német magasrangú politikai tisztnek volt állítólag a szeretője. E felől faggatták és egyéb ócsai személyek felől. 15-én elvitték Csepelre, onnan Ercsibe, majd Sós-kútra.¹³⁴ Ott még egyszer kihallgatták s szombaton reggel elbocsájtották.

Nem bántak vele rosszul. Enni, ha nem is mindig, de kapott. Minden éjszaka fekvé, – hol szalmán, hol a nélkül, egyszer ágyban is – aludt. Szombat este ért be gyalog Budára. Esztinél, majd Gyarmatiéknál¹³⁵ lakott. [Március] 21-éig (szerdáig). Akkor engedték meg először az oroszok a hídon való átjövést. Így haza ért.

Ma (márc. 23) még semmi rossz hír nem jött. Du. megyek Emilhez, hátha sikerül az élelemszerzést nyélbe ütni.

A filmstúdiótól¹³⁶ volt itt egy úr, aki elvesz egy hölgyet, aki be volt osztva hozzám a lakásügynél.¹³⁷ Ennek van egy rossz lova. Hétfőn 3 órakor elmegyek hozzá, hogy a fenti feltételek mellett tárgyaljunk ételmisszer beszerzésről. Samut bevonom az üzletbe, ha sikerülne.

[Itt ér véget a Dunafürdő kisplakátra írt naplórész. A folytatás a – vonalas spirálfüzetből kitépott – következő 4 lapon (8 oldal) és egy szabálytalanul eltépett fél oldalon van. Sem lap-, sem oldalszámzás nincs, az oldalakat megszámoztam, [] zárójelben közlöm. A lapok mérete 24,5x19 cm, plusz ½ cm a kitépott spirál-lapszél. Tintával, szabályos, egyenletes, szép írás. Az eltépett lapon nem látszik folytatás, a szöveg ép. Több lap, notesz, kisplakát nem került elő.]

1945. április eleje. A romos budai Dunapart. Háttérben az ideiglenesen helyreállított Ferenc József-híd. Itt indult meg a civilek számára is március 21-én a közlekedés (ma Szabadság híd). Mgt

[1] 1945. április 9.¹³⁸

Feljegyzéseimet ma folytatom. Lassú zuhanás van az élet minden terén. Ez talán naponként nem is észlelhető – hanem pár napnak kell eltelni míg az ember érzékelheti. Nem tudom már, hol is hagytam el a múltkor. Apósom megjött. Nem bántották. Márc. 28-ra emlékszem vissza. Kicsi Rózsikának¹³⁹ a születés napja. Ezen a napon némi jó hírek is vannak. Apósom megjött, s mikor hazamentem, otthon várt Cer. Él. Megzabrálták, – más testi baja nem esett. No de mindjárt el is rontották. Megjelent 2 drb. politikai rendőr és Rózsikát becitálták a IX. ker. kap-hoz.¹⁴⁰ Én ismervén a helyzetet eléggé letörtem. – Rózsika nagy legény volt. Ő nem csinált semmit, ne is próbáljanak vele szemben sem elkövetni semmit. Másnap reggel hogy mentünk bírái elé, még mindig legénykedett.

[2] Azt terveztem ki magamban, hogy korán megyünk, s valahogy megkeresem azt az ifjú zsidót, aki már engem is elbíralt, hátha tud segíteni.¹⁴¹ Rózsikát nem engedem oda szájalni, nehogy bajt csináljon. Sikerült is. Vállveregetés, elvtársozás után rám szóta a névmagyarosítás iránti kérelmének elintézését s kézfogások közben kiküldött a folyosóra. Még nem tudtuk, mi lesz a folytatás. Egy óra hosszat várakoztunk kb. a folyosón. Ez alatt részben kihallatszott, ami bent történt, részben nagy áldásosztás¹⁴² közben tették közhírré, akik kijöttek. Nem volt biztató. Végre megjelent az én barátom. „Ejnye, egészen megfeledkeztem.” Visszaadta az iratokat s elbocsájtott. Én nagylegény lettem, de Rózsika a hallottak s tapasztaltak alapján majdnem hazáig sírdogált.

Az újságok üvöltik a demokráciát. Uszítanak, lázítanak. örömujjongás egy akasztás

alkalmával is.¹⁴³ [3] Megtanultam már én is, mi a demokrácia. Akár szociál, akár más. Ordítani, üvöltöni tele pofával, hogy köz-köz, s elzabálni mástól mindent, – csak nekem mindet s nem törődni azzal, hogy másik előttem pusztul el nyomorúságában, vagy éhen.

A kommunizmus az más – rövidebb. „Akasztófát akarok látni, többet, még többet, mint az erdő.”

Egyébként a rom főváros tarkasága gyönyörű. Az utca képe megnyugtató. Orosz katonák (hál Istennek, talán mindig kevesebb) velük, vagy utánuk lógó ringyók a legaljáról, sok a jellegzetes faji arccal. A pincéből, vagy ki tudná, honnan előbúj, legpiszkosabb pólischik adnak, vesznek börséznek, kiabálnak. Az utcán a rom törmeléből megörlődött por, papírszemét. Röviden: a körutak, a gettó – úgy néz ki, mint egy piszkos ázsiai, – vagy még inkább afrikai nagy bazár. Úriember, ha lehet, nem megy ki az utcára. [4]

A fővárosnál folynak az igazolások.¹⁴⁴ Ez is egy a már említett adósságok közül. Én ápr. 14-én kerülök sorra. Persze, az ember csak arról hall inkább, ami rossz. Ezt szellőztetik az újságok is. Elbocsájtás és munkatábor, elbocsájtás és népbíróság¹⁴⁵ – szóval gyönyörök kilátásba helyezése. Ezekről tud az ember. Hogy ezek mi okból történtek, azt nem tudni. Nem az elbocsájtás a baj, hanem ami utána jön.

Fizetést még nem kaptunk, nem is tudni, mikor és mennyit kapunk. Jelen körülmények között kb. 1 és ½ kiló szalonnát keresek egy hónapban.¹⁴⁶

4-én¹⁴⁷ élelmiszer csere végett elmentem Mezőtúrra. 4-én d. u. 2 órakor indultunk a lakásról. Heten verődtünk össze egy bandába. 3 nő és egy férfi már Kőbánya alsón az indulásnál elszakadt tőlünk. Hárman folytattuk az utat.

Csak úgy felkapaszkodik az ember valami, az iránynak megfelelő vonatra. [5] Kőbányán rostokoltunk egy tehervonaton pár órát, jött mellénk egy másik. Erre egy-

A BUDAPESTI IGAZOLÓ BIZOTTSÁGTÓL.

Ig. biz. 843868 /194 sz.

Idézés

Az igazolóbizottság az Ön ügyét 194 december 5. órakor
Budapest tárgyaló termében tárgyalja.

Fölvivom, hogy a kitézött tárgyaláson jelenjék meg a törvényes következmények terhével, bizonyítékait hozza magával, tanuit állítsa elő.

Budapest, 194 4. óra

b. elnök

Dr. Gombos János úrnak
Leánykalya úrnőnek
A kiadmány hitelelő:

Budapest, _____ ker. _____-utca _____ hátszám. 10 29

Idézés. Mgt

máson és egyet-máson áttiporva – átszálltunk. Itt maradt el a 4 útitárs. Ez elvitt Vecsésig. Ott újra az átrohanás gyönyörűsége. Szörnyen fáztam. Egy marhavagonban álltam Ceglédig, görbén, mint a sós kifli. Kezem lában nem tudtam, hogy enyém-e. Közben a vonaton orosz katonák rabolnak, fosztogatnak. Cegléden végleg megállt velünk ez a vonat is. De még ott volt a már előttünk elment személyvonat. Ennek a lépcsőjén találtam annyi helyet, hogy az egyik lábamat feltehettem. Már virradt. A kocsiban (3. oszt) orosz katonák voltak, akik egyszerűen kimondták, hogy ruszki szoldát kocsi és nem engedtek felszállni senkit csak a lépcsőre. Az egyik útitársam mondja: segítsen fel a klozetablakra. Bemászik. Megtörtént. Utána a másik is. Minthogy én a lépcsőn maradtam – szörnyen fáztam – feladtam a hátizsákomat [6] meg az egyik útitársam botját. Egy-két órás kapaszkodás után – a vonat még állt, de nem szállhattam le, mert más elfoglalja a helyemet – benézek a WC ablakon, hát egy orosz van benn. Ugyanakkor látom, hogy az útitársaimat – hátulról valamivel ütögetve – taszigálják ki az ajtón. Mi lesz a táskámmal és a benne lévő csereholmival.¹⁴⁸ Aztán látom, hogy a muszka dobálja utánuk a hátizsákomat is. Közben azonban észreveszi, hogy 2 pasas van és 3 hátizsák. Így az én zsákom a kezében maradt. Felnyúltam, elkaptam. Első pillanatban belenyugodott, de aztán el kezdett ordítani, hogy az nem az enyém, adjam vissza. Hát kié, – kérdem? Azoké, akiket lezavart. Hát adja nekik. Megtörtént. A botot nem adta vissza. Tehát az útitársak minden hely nélkül a vonat túlsó oldalán voltak az én csomagommal. Persze, ők vinni nem bírják, a muszka sem engem, sem őket nem ereszt át a túlsó oldalra. [7] A vonatot megkerülni nem tanácsos, mert elindulhat, s nem találjuk meg egymást. A muszka bement a kocsiba. Felhasználva az alkalmat, átbújok a vonat alatt. Én az előttem álló 3 oláh parasztot felbízattam, hogy menjenek fel. Bedőltek. Így megvolt a hátizsák és mindhárman kapaszkodtunk a lépcsőn. Az oláhokat a muszka nagy davajozás közben lezavarta a túlsó oldalon. Eljutottunk Szolnokig. A hidegben a lépcsőn kapaszkodás nem melegített fel. Szolnokon beszálltunk a mezőtúri vonatba. Kizavartak. Ruszki szoldat kocsi. Román szoldat kocsi. A lépcsőn tovább. A Tisza fölött azt hittem már nem bírom tovább. A legszélsőbbig megfeszített akarat tartott fenn, hogy nem eresztettem el a fogó vasat s nem estem a Tiszába. 9 óra felé érkezünk Mezőtúrra. Vissza a következő nap reggel 9 felé csomagoltunk s indultunk. Még viszontagságosabban és sokkal több [8] fázás után – egész meggémberedtem, a fülem hátul kisebesedett – másnap 3 óra felé szálltunk le a Kőbánya-Kispest állomás közelében. Onnét becipeltük a csomagot az Üllői útra, ott fogtunk olyan húzós kézi kocsit, felültettük az eddigi lovakat a kocsira¹⁴⁹ s magunkat befogva húztuk a csomagokkal együtt.¹⁵⁰

Utazás, piszkokban, rablás, gyilkolás közben, marhakocsiban, a poros, piszkos, sáros földön ülve, piszkos, mocskos, barom, vadállati orosz és oláh vadparaszt katonával taszigáltatva, menetrend halvány nyoma, az útirány tudása [stb] nélkül: demokrácia. Haladunk. A vidék is züllik. A köztisztviselők a szemétből adódnak. A gyerekek utcán, vasúton, piszkosan, züllötten csavarognak, marakszanak, napraforgó-, tökmagot árulnak.¹⁵¹

Hazaérve tragikus hír várt. Igaz, amit Gyula bácsiéről meséltek.¹⁵² Hadházi Bircsi¹⁵³ volt Dabason. [a 9. fél oldal a tépett lapon] Gyula bácsit agyonverték az oroszok

Sándor bácsi¹⁵⁴ megőrült, megfagyott. Keresztanyám házát teljesen feldúlták.¹⁵⁵ Üres. Ajtó, ablak nélkül. Valószínűleg a tanyán lehet. A lányokat¹⁵⁶ látta, de nem tudott velük beszélni. Az egész Dabast feldúlták az oroszok. Hadháziéknak sem maradt semmijük.¹⁵⁷

Az útitársaim, akik lemaradtak tőlünk, még nem érkeztek meg. Remélem, élve hazaérnek.

[Itt ér véget a Napló, sajnos befejezetlen.]

UTÓSZÓ

1946-ban az 1938. évi állapothoz képest 10 százalékkal csökkenteni kellett a köztisztviselői létszámot. Az 5000/1946-os Miniszterelnöki rendelet három kategóriát jelölt meg. A) az, aki elérte a nyugdíjkorhatárt. B) az, akinek hivatali működése az ország demokratikus szellemű újjáalakítása szempontjából károsnak minősül. C) az, aki nem rendelkezett a hivatal betöltéséhez szükséges szakmai végzettséggel. Az elbocsátásra a hivatali főnök tett előterjesztést az illetékes minisztériumnak, jogorvoslat kizárásával. A – minden esetben kommunista – szakszervezeti megbízott felülbírálhatta a döntést.

A létszámcsökkentést megelőzte az igazolási eljárás. A bizottságokban – az elnökök kivéve – mindenki részt vehetett, aki csak akart. Tág tere nyílt a vádaskodásoknak, kicsinyes bosszúknak. Élményszámba ment, amikor 18–20 éves fiatalok, a front elől a korábban elcsatolt, majd visszacsatolt és újra elcsatolt területekről menekültek minősítettek megbízhatatlannak lakótársakat, szomszédokat, vagy egy-egy hivatalnokot, mert nem azt a lakást, vagy nem akkorát kaptak, mint ami nekik „járt” volna.¹⁵⁸

Az igazoló eljárásról álljanak itt, a következő oldalakon Apánk iratai, 1–5 számon. Amint az később nyilvánvalóvá vált, ide vonatkozó nyilatkozata nem érdekelt senkit, elbocsátották. A jegyzőkönyv (4. sz. irat) 1946. július 14-én kelt, az elbocsátás oka az A pont. Apánk 40 évesen még a 10 év közszolgálati időt sem töltötte ki, tehát ez eleve jogtalan volt. Viszont a személyi lapján (3. sz. irat.) már az A és B pont szerepel.

Az A és B listások nagyobb része „végelbánás nélkül azonnali hatállyal elbocsátandó, úgy kell tekinteni, mintha az elbocsátás pillanatában meghalt volna”. Ez volt Apánk.¹⁵⁹ A demokratikus szempontból megbízhatatlan.

Elbocsátva az A és B pont alapján, bár ez a rész tintával kissé elmaszatolt. Az viszont világosan olvasható: „Felesége részére özv. nyugdíj kiutalva.” Ezt nem tudni, hogy ha kiutalták, ki vehette fel, mert Anyánk semmit nem kapott.

Viszont pánikszerűen el kellett hagynunk Budapestet. Hiszen Apánk munkanélküli volt, mert bárhol helyezkedett el, két hét múlva a szakszervezet kirúgatta. (4. sz. irat) Általában segédmunkás lett (Ganz-Mávag, Állami Dohányjövedék), végül benzinkútkezelő, de ott se maradhatott. A Nyilatkozat megfelelő rovatában feltüntetett kétszobás Ráday utcai lakás is semmivé lett, igaz a rajta még teherként lévő 1000 pengő adósság is szublimált az inflációval.

Tekintettel a koalíciós kormányzásra, a polgári és jobboldali pártok naivitására, a baloldal gátlástalanságára – amire ilyen mértékben az előbbi pártok nem számítottak, nem számíthattak, mint például a választási csalásokra, és arra, hogy a szövetséges és társult hatalmak által létrehozott Szövetséges Ellenőrző Bizottság amerikai és brit tagjai, akiknek a demokratikus államberendezkedést kellett segíteni és felügyelni, az ellenőrzést teljes egészében átadták a szovjeteknek – a hivatalokban a megbízható, rendes, diplomás munkatársakat küldték el a B/ pont alapján, valószínű arra gondolva, hogy a következő választás kiiktatja a kommunistákat és akkor visszaveszik őket. Mivel azonban a SZEB-et 1946 áprilisáig Kliment Jefremovics Vorosilov marsall, majd

Vladimir Petrovics Szviridov altábornagy képviselte, demokratikus választásról szó sem lehetett. Teljes egészében korlátozták a magyar államiséget és minden tekintetben a kommunista pártot és hatalomátvételt segítették elő. Tevékenységük hatása – a szovjet csapatok jelenléte és a szovjet befolyás – mint tudjuk, 1990-ig érvényesült Magyarországon. A „bélistának” évekre kiható következménye lett.

A kommunisták hatalomra juttatásának eszköze volt a spekuláció, aminek következtében kialakult az a hiperinfláció, amelyet azóta sem szárnyalt túl egyetlen ország sem. 1946-ra elképzelhetetlen árak alakultak ki. A kenyér kilója januárban 700 pengő volt, júliusban már 5.850.000.000 pengő. (Részleteit lásd bármelyik történelemkönyvben, egyetemi jegyzetben, enciklopédiában.) A Szovjet Vörös Hadsereg szükségpénzét is el kellett (volna) mindenütt fogadni.

A kommunista miniszterek és gazdasági szakértők áruvisszatartással is fokozták az inflációt. Budapest vámhatárán¹⁶⁰ kívül óriási raktárakban halmozták fel a tartós élelmiszert és egyéb fogyasztási cikkeket. Az új pénznemről forint (váltópénze a fillér) elnevezéssel már 1946 januárjában döntött a koalíciós kormány, a rendelkezés július 29-én jelent meg (8700/1946. ME. és 9000/1946. ME. rendelet), az új forint augusztus elsején került forgalomba.

Azt nem tudtam eddig megállapítani, hogy Apánk hány pengő helyett hány forintot kapott. A kenyér, és néhány alapvető élelmiszer átlagosan 1 forint lett, ezért 3 tojást is lehetett kapni. A tojás utolsó ára 1946 júliusában darabonként 1 millió pengő volt.

A forint megjelenésével megjelent az éj leple alatt behozott árucikkek tömege és a kommunista párt által utcára küldött „vásárló” agitátorok, akik lépten-nyomon hangoztatták, hogy „ezt adta a népnek Rákosi, a forint atyja”.¹⁶¹

*

Az utószóhoz tartozik még egy 2016 februári riport (MTV 1, és a Budapest Fővárosi Levéltár honlapja), amelyben egy Kossuth téri lakásban bemutatták azt a falrészletet, ahová a háború alatt befalazták a budapesti XI., XII., XIV. és részben XIII. kerületi lakásfelmérő lapokat. Az anyag Budapest Főváros Levéltárába került, restaurálás utáni publikálásukat – a személyiségi jogok figyelembevételével – tervezik. A riportban nem szerepelt sem a Lakásügyi Kormánybiztosság neve, sem a címe: V. kerület, Kossuth Lajos tér 13–15.

A Kossuth Lajos téri háznak éppen azt a lakását vásárolta meg a Berdefy Gábor – Berdefy Brigitta házaspár, ahol egykor a Lakásügyi Kormánybiztosság működött. (Az

NYILATKOZAT

Alulírott kijelentem, hogy az alábbi kérdőpontokra az igazolási eljárásban meghatározott felelősségem teljes tudatában, legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint válaszolok:

1. Név (korábbi név): Dr. Rákóczy László
2. Születési hely, év: Kiskunhalas, 1906. december 26.
3. Családi állapot, gyermekek száma: Nős, 2 gyermekes váau.
4. Lakás helye, szobáinak száma: Bpest, II. Ráday u. 31. - 2 szoba.
5. Iskolai végzettség, különleges szaktudás: Bpesti Pázmány P. T. Egyetemi jogi osztály
6. Foglalkozás, illetve szolgálati beosztás: Állás nélküli, pályázati felhívás alapján
7. Kézpénz és természetbeni illetmény: 1700 Ft, 3. fok.
8. Melyek korábbi szolgálati beosztásai: III. u. adó, p.m. I. u. r., IV. u. adó, II. u. adó, p.m. II. u. r.
9. 1933 óta lépett-e elő soronkívül és mikor? Nem
10. Mik voltak korábbi illetményei? A munkáltatói jogviszonyt követően
11. Miből állott és milyen értékkel képviselt a vagyona 1937 január 1-én? Nem volt va-
gyona. 1938. májusban megváltam a szobák birtoklását - felújítását - költségeit
széleskörűen, illetve nemzeti kassza felújítására 2500-3000 Ft között.
12. Miből állt és milyen értékkel képviselt a vagyona 1945 január 1-én? Azent zérhetetlen értéket képviselő vagyonát nem talál (kaptam).
1000 Ft-ot mint tartozásom.
13. Teljesített-e katonai szolgálatot, mikor, milyen minőségben, milyen kötelekben? Nem
14. Milyen kitüntetésben részesült? Nem részesültem kitüntetésben.
15. A legutolsó népszámláláskor milyen anyanyelvűnek vallotta magát? Magyar
16. Korábbi magyarosított nevét visszaváltoztatta-e és ha igen, mi okból? Nem volt változtatás
17. Volt-e a Volkshund tagja? Nem
18. Volt-e a német hadsereg, illetve az SS szolgálatában, ha igen, mikor és meddig? Nem
19. Német katonai, rendőr vagy egyéb hatóságokkal volt-e kapcsolatban, ha igen, minőben? Nem
20. Járt-e kiküldetésben Németországban, ha igen, mikor, mi célból, kinek a megbízásából? Nem
21. A zsidótörvény végrehajtásával kapcsolatban milyen tényleges szerepe volt? Nem volt.
22. Árúszított-e ki zsidó üzletet? Nem
23. Vásárolt-e ilyen kiárúszított árut? Nem
24. Szerzett-e zsidóktól eredő rádiót? Ha igen, mikor, milyen körülmények között? Nem
25. Beköltözött-e zsidó lakásba, ha igen, mi okból? Nem
26. Mint nem bombakárosult cserélt-e az 1940. évi január hó 1-től lakást, ha igen, mikor, mi okból? Nem
27. Mekkora volt korábbi és mekkora utóbbi lakása? Nem változtatott lakást.

28. Az 1920. évi január hó 1-től kezdve milyen pártoknak volt tagja és mikor, viselt-e pártjelvényt? *Nem voltam párttag. Jelvényt sem viseltem.*
29. E pártokat részesítette-e tagdíj vagy egyéb támogatásban, ha igen minőben? *Nem.*
30. Milyen tisztséget viselt e pártokban, illetve milyen ténykedést végzett? *Semmi.*
31. Az 1920. évtől kezdődően milyen kamarának, érdekképviseleti szervnek, hivatási (szak-)egyesületnek, illetve alakulatnak volt a tagja? *Portai déli újságírói kam., művelődési bizottság (1934-től, 1935-ig).*
32. Milyen tisztségeket viselt ezekben? *Semmi.*
33. Tagság nélkül támogatt-e anyagilag valamely pártot, politikai vagy társadalmi mozgalmat, ha igen, melyiket, mikor és milyen mértékben? *Nem.*
34. Önmaga, felesége, fel- vagy lemenője, testvére, vagy feleségének testvére kapott-e az 1938. évi január hó 1-től valamely hasznátható jogosítványt, ha igen, mit és kitől? *Nem.*
35. Milyen társadalmi egyesületeknek volt tagja? *Hivatalból a Fővárosi Adóhatóságnak, Nemzeti Követsége-nek.*
36. Minő szerepet vitt azokban, támogatta-e azokat anyagilag, illetve milyen támogatást kapott tőlük? *Nem uttam szerepet. Társasági adó hív. lól levonás. Nem kaptam támogatást.*
37. Az 1930. évi január hó 1-től milyen kitüntetésben vagy elismerésben részesült és kitől? *Nem részesültem kitüntetésben.*
38. Tagja-e a Vitézi Széknek, vagy volt-e tagja annak? *Nem.*
39. Kapott-e Nemzetvédelmi Keresztet, ha igen, milyen címen? *Nem.*
40. Kapott-e kormánytanácsosi, kormányfőtanácsosi, gazdasági tanácsosi vagy gazdasági főtanácsosi címet, vagy egyéb ilyfajta címet, ha igen, mi okból és mikor? *Nem.*
41. Milyen vállalatnak igazgatósági, illetve felügyelőbizottsági tagja, ezekből milyen jövedelmet élvezett az 1938. évi január hó 1-től? *Nem.*
42. Az 1930. évi január hó 1-től milyen lapban, folyóiratban jelentek meg cikkei, mikor jelentek meg, mik voltak tárgyai? *Nem itam cikkeket.*
43. Jelent-e meg könyve, ha igen, annak címe és tárgya? *Nem.*
44. Az 1938. évi január hó 1-től kezdődő időben tartott-e nyilvános beszédet népgyűlésen, egyesületben vagy egyéb helyen, vagy a rádióban, ha igen, mikor és milyen tárggyal? *Nem.*
45. Milyen napilapnak és folyóiratnak volt az előzetője, vagy állandó vásárlója? *Porti Hírlap, állandó előfirtó.*
46. Bírói ítélet felfüggesztette-e politikai jogait, ha igen, milyen esemény miatt, mennyi időre? *Nem.*
47. Mit kíván még előadni?

Budapest, 1945. évi *mare* hó *22.* n.

Spidóczy László
(sajátkezű aláírás)

Budapest székesfőváros központi I. számú Igazoló Bizottságtól.

Szám: 68/1945.

H a t á r o z a t .

Budapest Székesfőváros..... I. számú Igazoló Bizottsága
... dr. R. á. k. o. c. s. y. I. á. s. z. l. ó.....-t, aki Kiskunhalas-n
... 1906.....év.....XII.....hó.....26.....napján született és a.....
.....polgármesteri IV. ügyosztályban.....hivatalnál, intéz-
ménynél, intézetnél, üzemnél.....segédfogalmazói.....
minőségben teljesít közszolgálatot, a 15/1945.M.E.sz. rendelet 19.§-ának
3./ bekezdése értelmében

i g a z o l t n a k

jelentjük ki.

Budapesten, 1945.....április.....hó.....14.....napján.

Kovács László
.....
Az Igazoló Bizottság elnöke

Böhm Béla *Jánosffy Móricz* *D. Halász István*
.....
Neuwirthy Béla *Hidvéghy* *D. Halász István*
.....
az Igazoló Bizottság tagjai

első híradás a vásárlásról és az iratokról valamennyi napilapban és internetes portálon 2015. október 27-én jelent meg.) Az 1.1610/ 1944. M.E. számú rendelet alapján össze kellett írni Budapest valamennyi lakását, a benne lakókat, tulajdonosokat, bérlőket. A rendelet célja az volt, hogy a kibombázott családokat lakáshoz juttassa. 1944. október 15. után pedig a zsidó és nem zsidó lakások elkülönítése. A kérdőív ilyen rovatot nem tartalmazott, de kézírással K vagy ZS betűt kellett a fejléc mellé írni. A későbbiek folyamán (Szálasi hatalomátvétele után) a zsidókat összetelepítették (az un. csillagos házakba) és az így felszabadult lakásokba telepítették be a kibombázott családokat.¹⁶²

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A legtöbb segítséget e munkámhoz a Budapest Főváros Levéltárától kaptam, úgymint Apánk és Csulák János személyi anyagát, úgymint az igazolási eljárás aktáit, az 1945-ös alpolgármesterekre vonatkozó adatokat, a Polgármesteri Hivatal ügyosztályainak, munkaterületének beosztását.

Külön köszönet illeti dr. Sipos Andrást, a Budapest Fővárosi Levéltára főosztály-vezetőjét, aki jelzetekkel együtt küldte meg az iratokat. „Édesapja igazoló bizottsági anyaga viszont előkerült, csatoltan küldjük (jelzet: XVII.1502.b. 281.)” állt a tőle kapott e-mailben.

A Napló érdekében fáradhatatlanul kutató dr. Bonhardt Attila ezredes, a Hadtörténelmi Levéltár igazgatója volt segítségemre, számos adatot kaptam tőle, amelyet ez úton is köszönök.

Továbbá készségesen álltak rendelkezésemre volt munkahelyem, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum munkatársai, akiktől a fotókat és a légós kispalakót kaptam: Lukács Fanni és Tóth Orsolya, munkájukat köszönöm. Nehéz munkája volt a Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Bécsi kapu téri épületében az ügyemmel foglalkozóknak, hogy az égett pergamenről valamennyire is látható képet varázsoljanak. Köszönöm a támogatást dr. Rác György főigazgató helyettesnek és a mindenre kiterjedő tájékoztatást Zsupos Zoltán történész-levéltáros munkatársnak.

Az Apám Naplóját és a következő közlésben szereplő Cer naplóját lemásolta, a bevezetést, utószót és a jegyzeteket írta, a képeket és dokumentumokat dr. Gombos János unokatestvér anyagából, a Budapest Főváros Levéltárából, a Hadtörténelmi Múzeum Fotóarchívumából, Kisnyomtatvány- és Plakáttárából és a saját gyűjteményéből válogatta a Naplóíró fiatalabb lánya Bosznayné dr. Rákóczy Rozália. Saját gyűjteménye iratait az őt mindenben – anyaggyűjtés, kiadás a Tanulmányok Budapest Múltjából Évkönyvben – támogató Budapest Főváros Levéltárának ajándékozta.

JEGYZETEK

1. Rákócót a három testvér András, Mihály és Sámson örökös birtokul hűségükért, vérük ontásáért és Péter testvérük hősi haláláért kapta.
2. MNL Országos Levéltár a Dl. 95.589. sz. királyi adománylevél fotókópiájának másolata. Ezúton köszönöm a Levéltár illetékeseknek.
3. A dokumentumok és a fotók egy része a család birtokában van.
4. Budapest, IX. kerület Ráday utca 31. középszárny, IV. emelet 8.
5. Gömör Kornélné Rákóczy Anna (1905–1976). Apánk nővére. Az ő írása Cer naplója címen, jelen kötet 247–270. old.
6. Az 1879-ben alapított áruház képviselője Guttman Emil volt, az üzlet az elszakíthatatlan munkásnadrág egyedárusítója, egykor a Verseny Áruház a Rákóczi úton.
7. Jeges Ernő 1898–1956, grafikus, festő, plakátművész, a Szentendrei Festők Körének tagja.
8. A férfi fürdőtrikója alapján a kiadás éve 1936–1938 körüli.

19589

Jegyzőkönyv.

Az 5.000/1946. M. E. számú rendelet 4. §-ának (2) bekezdése szerint a Belügyminiszter ur, Miniszterelnök ur és a Szakszervezeti Tanács megbízottjaiból alakult15..... számú bizottság
dr. Rákóczy László úr, ~~úrnő~~
budapesti lakos, akinek
hivatali beosztása Központi Lakáshivatal
elbocsátását a hivatkozott rendelet

2. §. (2) bekezdésének a) pontja,

2. §. (2) bekezdés b) pontja,

2. §. (3) bekezdése

alapján kimondta.

A z e l b o c s á t á s t:

végelbánás alá vonás,

mindennemű ellátási; vagy a szolgálat alatt támasztható egyéb igény kizárásával,

csupán az alkalmazott után eltartásra jogosultaknak ellátási igénye fenntartásával,

úgy, mintha az alkalmazott elbocsátásakor meghalt volna,

m o n d t a k i.

Ezen határozat ellen jogorvoslatnak a hivatkozott rendelet 10 §-ának (6) bekezdése alapján helye nincs.

Erről a bizottság a Belügyminiszter urat, neveztet és az illetékes számvevőseget — ez utóbbit a szükséges intézkedések megtétele végett, — ezen jegyzőkönyv I.—II.—III. példányával értesíti.

Kelt, ezerkilencszáznegyvenhat évi június hó VII.14.napján.

Szemlányi Fiszcz

miniszterelnöki megbízott.

Vlasov Gaidor

belügyminiszteri megbízott.

Bunellai

Szakszervezeti Tanács megbízottja.

Fővárosi Nyomda Rt.

A BUDAPESTI ÜGYVÉDI KAMARÁTÓL.

Ük. 2941/1948. sz.

Tárgy: dr. Rákóczy László
Kalocsai lakos kérelme
az ügyvédjelöltek név-
jegyzékébe való felvé-
tele tárgyában.

A tárgybeli kérelem ügyében a kamara választmányának igazgatási bizottsága a kérelmet elutasítja.

I n d o k o l á s.

A kérelmezőt a becsatolt iratok tanúsága szerint a közszolgálatból az 5000/1946 M.E. sz. rendelet 2. §. 2. bekezdésének a./ pontja alapján elbocsátották. Ily módon az ügyvédjelölti foglalkozáshoz nélkülözhetetlen politikai megbízhatóság kellékeivel nem rendelkezik.

Egyebekben kérelmező által benyújtott igazoló bizottsági határozat hitelesnek nem tekinthető és a kérelem ez okból sem lett volna teljesíthető.

Budapest, 1948. szeptember 15.-én

Dr. Vadas György sk.
előadó.

Dr. Joannovich Emil sk.
elnök.

5. Elutasítás

9. Dunapataj az első világháborúban Faddi József naplója. Szerk. és jegyz. *Rákóczy Rozália*. Dunapataj–Kalocsa 2014. Részben: Gózon János, Faragó József, Doba József és a Pataji Névtelen naplója, továbbá az Advent a lövészárokban című előadás (Dunapataj 2014. november 30. Kodály Zoltán Művelődési Ház.) fogatókönyve a Naplók alapján.
10. Családnevére nem emlékszem, ő volt az aktuális cselédlány Iszkákról. Elődje, Ilona, szintén iszkázi volt.
11. Viola Miklósné Gombos Róza anyai nagyapánk, dr. Gombos János testvérnénje (1876–1965) és Gombos Eszter a húga (1888–1947).
12. *Gömöry Kornélné Rákóczy Anna* Napló-ja ugyancsak megemlíti ezt a karácsonyt. Lásd *Cer Naplója* jelen kötet 250. old.
13. Az ilyen egybeírásokat nem javítottam. Hangulati elem is, nem helyesírási kérdés.
14. A Napló-ban szerepel így, kétszer.
15. Dr. Gombos János ügyvéd, az idő szerint Ócsa főjegyzője (1878–1949) és felesége Lukács Margit. (1877–1953). A front előrehaladtával azonban felköltöztek Budapestre, a Szentkirályi utca 10-be. Samu fiúkhoz és feleségéhez, akik átadták a lakást és elmentek a Budafoki út 44-be, Gyarmati Viktoréhoz, Lelli szüleihez mert Ócsán már a kommunisták ültek az előljáróságban.
16. Hitler 1944. november 23-án nyilvánította erődé a magyar fővárost (Festung Budapest). Budapest védelmi rendszerének hatodik lépcsője a kiskőrút mentén épült ki: Duna; Ferdinánd bolgár király (Vámház) krt; Mehmet szultán (Múzeum) krt; Károly krt; Vilmos császár út; Lipót (Szt. István) krt; Duna. Ez a hatodik lépcső éppen körbe vette a Ráday utcát. A szovjet haderő december 24-én kerítette körül Budapestet és akkor indult meg az általános támadás, ez Pesten 1945. január 18-áig tartott. Budán február 13-áig.
17. A fiatal jogászokat minden köztisztviselői munkakörben foglalkoztatták, minden előljáróságot végig kellett járjanak. Apám, ismereteim szerint volt adóügyi- és lakásügyi-előadó, és anyakönyvvezető. A szüleink esküvőjének idején (1938. május 10.) Apánk a főpolgármesteri X. (Közegészségügyi)

ügyosztályon dolgozott. 1944. július 13-án kirendelték a Lakásügyi Kormánybiztossághoz V. ker. Kossuth Lajos tér 13–15.

18. Apánk következetesen Y-nal írt minden Rákóczy nevet.

19. Vilmos császár, 1946-tól Bajcsy-Zsilinszky út.

20. Villányi mérnökékről nem tudok közelebbit. A Ráday u. 31. három részből állt, a jobb-, bal- és középszárny. Mi a középszárnyban laktunk, a jobbszárny felé kanyarodó részben. A Villányi-lakásra emlékszem, 4 egymásba nyíló szoba az utcára és hátrafelé, a szomszéd ház (Ráday utca 29.) irányában a cselédszoba. A költözés nem bizonyult jó ötletnek. A bomba éppen a mi általunk elfoglalt kettőt és a cselédszobát találta telibe. Már a nyugalmasabb időkben sokszor lopóztunk fel a tiltott, de izgalmas romok közé.

21. Amire a maiak emlékezhetnek, az a Madách térnek nevezett közterületen, az evangélikus templom oldalán húzódó földszintes üzletsor, később ezt is lebontották, helyén parkot építettek. A bombázás előtt egy négyemeletes épület állt itt, a Városház utcai Fővárosi Központi Városháza (akkor) Károly körüti homlokzata nézett ide. Ma Városház park a neve.

22. A Deák téri evangélikus templom.

23. Nem tudható, hogy a városháza, a templom, vagy az utca túlsó oldala, a Király utca torkolata és mellette az Anker-háztömb, a Holland Biztosító épülete. Azt eléggé összebombázták.

24. Tisza István, 1945 július 26 óta József Attila utca.

A Vöröshadsereg Parancsnokságának pénzei, 1944

Inflációs papírpénzek, 1946

25. Az 1945-ig Tisza István (József A.) utca az Erzsébet tér felőli oldala a IV. kerület volt, Bazilika iránt eső oldala az V. kerülethez tartozott.
26. Valószínűleg bekanyarodott az akkor Wekerle Sándor (a közbenső időben Alpári Gyula), 1990 óta Hercegprimás utcába.
27. Több változat lehetséges (Arany János utca–Nádor utca), legvalószínűbb a Szt. István tér (a Bazilika oldala, Hold utca), Sas, vagy tovább a Wekerle Sándor utca, Vécsey utca, Országház (ma Kossuth Lajos) tér.
28. Az Országházzal szemben, a Kossuth Lajos tér 12. az Igazságügyi Palota, azaz a Magyar Királyi Kúria, mint legfelsőbb bíróság épülete. 1949-től a Magyar Nemzeti Galéria és a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSzMP) Párttörténeti Intézetének székháza, ma (egyelőre) a Néprajzi Múzeum és az utódpart (MSzP) Politikátörténeti Intézete használta. Terv.: Hauszmann Alajos, építés, 1893–1896.
29. Vajkay, (1950–1990-ig László Jenő) utca.
30. Ez az V. kerületi Kossuth Lajos tér.
31. A Kossuth Lajos tér 13–15. számú házba (Magyar Állami Készénbánya RT. szék- és bérháza), Lakásügyi Kormánybiztosság. A hivatal mai napig húzódo történetét lásd az Utószóban. Felmerülhet a kérdés, hogy dr. Szarvas fogalmazó és Apám, miért ment hivatalba a harcok közepette 1944. december 28-án, csütörtökön. Talán, azt akarták megnézni, hogy nem sérült-e a ház, vagy a légnyomástól nem omlott-e le az iratokat rejtő, rögtönzött fal?
32. Ez a Kossuth Lajos téri fölépcső. A bíróságot Apám hol Curia, hol Kúria formában írta.
33. A köztisztviselő karban egy, a jogászok számára létező rendfokozat: fogalmazó gyakornok, segéd-fogalmazó, fogalmazó.
34. Apróbb ingóságokat, ágyneműt, ideiglenes ágyakat még csak a Villányi-lakásba.
35. Anyánk, Gombos Róza (1910–1995).
36. Budapestet 1944 szeptembere óta folyamatosan bombázták. Nappal az amerikaiak, éjjel az angolok. Csatlakoztak (az 1944. augusztus 23-i „átállást” követően) a főként Budát és a Várat bombázó románok, akik foszforos gyújtóbombákat dobáltak. Budapest körülrzárása, december 24. után a szovjet légierő bombázott. Éjszakánként a Polikarpov PO-2 („becenevén” Podva) kétfedélű, nyitott, vászonborítású, csillagmotoros, eredetileg kiképzőgéppel repültek, Szegedről indulva, főként női pilóták. Céljuk nem annyira a rombolás volt, a kis bombákkal ezt nem is tudták elérni, hanem a folytonos zavarás, az idegesítő jelenlét. Kettesével jártak, rendszerint 2–2 bombát dobtak. A gépek felségjelzés nélkül röpültek. Nemzetközi egyezmények alapján ez szabálytalan volt.
37. Erkel, Mátyás, Kinizsi, Bakács utca.
38. A déli összekötő híd a Dunán, Ferencváros és Kelenföld között, az volt aránylag közel a Ráday utcához. A Napló szerint a hidat december 29-én robbantották fel. A történelem úgy tanítja, hogy két légitámadás érte, de nem sérült meg nagyon, majd december 31-én röpült a levegőbe. Apám ott volt, közel. A történészek biztosan a hadijelentésekből tudják a dátumot. De lehetett több robbanás is. A többi hidat januárban robbantották a Dunába, 14-én a Horthy Miklós (előbb Boráros téri, ma Petőfi) hidat. 16-án Hitler engedélyezte a pesti erők átcsoportosítását Budára, azon a napon felrobbantották a Ferenc József hidat (ma Szabadság híd). A német egységek visszavonását január 17-én éjjel kezdték. A Lánchidat és az Erzsébet hidat január 17-ről 18-ra virradóra robbantották fel.
39. Már az óvóhelynek átrendezett/kinevezett pincében.
40. Az első találat a Ráday utca 29-ben, de nem szakadt át az összes fődém.
41. A család még a jobbszárny II. emeletén, Villányiék lakásában van. Saroklakás volt, az U alakú udvar Ráday utcai sarkára és a Ráday utcára is ki lehetett látni. Korábban a rokon Radványi család lakott az ugyanolyan, alattuk lévő lakásban. Az alaprajzot a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékoztam 1997-ben.
42. A rádiókat be kellett szolgáltatni.
43. „Gyertyafény éjjel nappal. Sylvester, újév”, írja Cer a Napló-jában. 1944. december 31. (Jelen kötet 252.old.)
44. A mi házunktól a Boráros tér–Petőfi híd felé eső részen.
45. A két ágy közül az egyik a szülők dupla fekhelye, azaz apu legénykori rézágya. Igazi biedermeier darab volt a rézrácsokkal a két végén, fejnél magasabb, lábnál alacsonyabb. (A betétje 1968-ban, amikor Anyánk elköltözött Dunapatajra, Kováts Jánosékhoz került a padlásra, onnét tűnt el. A két rézvég

egészen 1987-ig kihúzta, akkor a költöztetők ellopták, én meg csak későn vettem észre.) A másik ágy az összecukható, általunk tábori ágynak nevezett fekhely volt. Ez került lábrésznek. A kettő közötti magasságot matracokkal hidalta át Apánk.

46. Végso soron kiolvashatatlan a név, erre a családra nem emlékszem. A következőkre már igen.

47. A cukrászda a Ráday utca páros oldalán, U alakú udvarunkkal éppen szemben volt. A cukrászéknek volt fagyalttölcsérjük és mézük, mazsolájuk, nekünk volt diónk és mandulánk. Ezek voltak a gyerekcsemegék.

48. Aláhúzás az eredeti szövegben. Nem tudom, ki lehetett, melyik Haller-család.

49. A mondat nem sajtóhiba, vagy félreolvasás. Ferencinés, azaz hasonló egy Ferenczinére. Itt nem lehet tudni, kire gondolt Apánk. A (kényeskedő) hűgára, Ferenczy Attiláné Rákóczy Ilonára, vagy ennek anyósára, vagy egyéb nőszemélyre.

50. Már a vacsora után, a pincébe. Biztos Rákóczy Nagypánk balatonrendesi bora volt. Jó bor! A helyzet miatt nem ízlett?

51. Pálfai Sándor és felesége Ilonka néni, aki gyönyörűen cimbalmozott, kitűnő aprósüteményeket sütött, mi, gyerekek sűrűn jártunk át, második szomszédunk a IV. 6-ban.

52. Apánknak gyomorsav-túltengése volt, amiből az ostrom végére fekély lett.

53. A liftet „légtalmi szempontból” lezárták.

54. A lépcsőházból ki kellett menni a kapun kívülre, a Ráday utca felőli U alakú udvarra, a pincébe csak kintről lehetett lemenni.

55. Peczkay Endre I. világháborús hadirokkant főhadnagy és cipész. Velünk szemben, a Ráday utca páros oldalán áll a ház. Üzlete a földszinten volt, a Ráday mozi és Pongur cukrászdája mellett.

56. Légtalmi parancsnok. A légtalom rendeletek alapján működő bonyolult szervezetének egy-egy házban teljhatalommal rendelkező megbízottja. Munkájukat a Légtalmi Központ irányította a Légtalmi Ligán keresztül, amely 1937. december 5-én alakult meg. A házak tele voltak plakátokkal.

57. A német Licht Hof szószerinti fordítása, közkeletű nevén „liftho”. A pesti bérházak szűk belső szellőztető kürtője, a kéménynél nagyobb alapterületű, mintegy 3x3, 3x5, 5x5 méteres, rendszerint a konyhák, cselédszobák, mellékhelyiségek nyílnak ide.

58. 1945. január 2.

59. A fizetést majdnem biztos, a Központi Városházán akarták volna felvenni, a Városház utcában. Az após dr. Gombos János, aki ócsai főjegyző, de bemenekült Budapestre és ezek szerint itt kapta (volna) meg a fizetését.

60. A Szentkirályi utcához közel, a Bródy Sándor (akkor Sándor, előtte Főherceg Sándor) utcában a Rádió épülete több találatot kapott, a mellette levő Esterházy- és Károlyi-palota is.

61. Rózsika, Anyánk.

62. A dr. Deér Endre gyógyszerháza és laboratóriuma a Ráday utca Erkel utcai sarkán, az Üllői út felőli oldalon.

63. Mármint a bombák kioldását, ledobását.

64. Minden patikus rosszul lenne, ha olvasná. Pult az üzletben van. A patikában tára.

65. Az amerikai légierő 1944 áprilisától 1945 március végéig végzett harci tevékenységet Magyarországon. Apánk vagy a Repülőerőd (Flying Fortress, B-17), vagy a Liberator névre hallgató B-27-es gépeket látta. Mindkettő négymotoros, amerikai, távolsági, nappali bombázó repülőgép volt. A B-17 alsó-, a B-24 felsőszárnyas.

66. 1945. január 2-án a szovjet csapatok annyira megközelítették a pesti hídfő ellátására ideiglenes repülőtérrként használt Lóversenyteret, hogy azt aknavetőkkal löni tudták, akadályozva ezzel az utánpótlást. A német repülőgépek lehettek szállítógépek (Ju-52), amelyek még a Lóversenyter felé igyekeztek, nem tudva, hogy ott már nem szállhatnak le. A kisebb gépek lehettek őket kísérő vadászok. Az is lehet, hogy január 2-án bombázókat (Ju-88 vagy Ju-87) küldtek a szovjet csapatok visszaszorítására, de már nem jutottak el a Lóversenyteréig, s kioldották a bombákat a város felett.

67. A szöveg az eredeti naptár 1944. április 15. napját jelző lapon befejeződik, a 16. vasárnaptól 19. szerdáig tartó naptárrész üres, 20-án, csütörtökön folytatódik az írás. Tartalmi szempontból nincs hiány, egységes.

68. Ez a kisebbik Rákóczy lány, Rozália akkori beceneve, utalva olthatatlan szenvedélyére a mák iránt.

69. A Rákóczy lányoknak Erdélyből származó, valódi halinacsizmájuk volt, kissé nőttükre szabva.
70. Rengeteg sárgaborsónk, lencsénk és babunk volt.
71. Feltehetően a Központi Városházára a Városház utcába, elviselhető távolságra a Ráday utcától.
72. Ráday u. 28.–Köztelek utca sarok. Ma a Ráday Gyűjtemény (Könyvtár és Levéltár), valamint a Károli Gáspár Református Egyetem található az épületben.
73. Az Erkel utca a Dunaparttól az Üllői útig húzódik, átszelve a Ráday utcát.
74. A Szentkirályi utca és a Kálvin tér közötti szakasz, nagyjából középtűt.
75. Nehezen azonosítható. Feltételezés, hogy a református Soli Deo Gloria által bérelt Kálvin tér 8. számú ház, Havas Gábor ref. püspök személyéhez kötött elnevezése.
76. Az Üllői út Ráday utca sarkán álló épület (terv. Hüttl Dezső 1913), a Gazdák Biztosító Szövetkezetének székháza. Ma az Aegon Biztosító székháza.
77. A Kecskeméti utcától a Duna-part felé húzódó rövid utca.
78. Saroktelken álló épületegyüttes. A Kecskeméti utca 10. alatti szárnyat az 1860-as években építette Ybl Miklós, a Magyar utca 31–33. alattit az 1838-as árvíz után Pollack Ágoston. Ma a Magyar utcai szárny áll eredeti formájában.
79. Bármelyik sarok lehet: Magyar utca–Kecskeméti utca. A Kálvin tér felőli Geist ház, amelyet lebombáztak és le is bontottak, ma a Korona szálloda, vagy a Képipró–Kecskeméti utca sarok.
80. Egyetem tér, ELTE Jog- és Államtudományi Kar. A naplóíró Rákóczy László erre az egyetemre járt.
81. Ma a Petőfi Irodalmi Múzeum. Az udvari szárnyat nem is építették eredeti formájában vissza.
82. Szemben a Károlyi palotával.
83. Galambos Selyem- és Szövetház, Ferenciek tere 3.
84. Csulák János, Nyitra megyéből áttelepült (honosítás 1212/1928) fővárosi mérnök, főmérnök tanácsos, kolléga és barát. 1950-ben még dolgozott a Fővárosi Mélyépítő Beruházó Vállalatnál, szolgálati idejét 1963-ban igazolták. Felesége Csulák (Hittaller) Anna (Nusi) néven kezdő operaénekes, kritikusi szerint az egyik legtehetségesebb Wagner-igéret. 1948-tól eltűntek a szemünk elől. Lakásuk Ferenciek tere 4.
85. nagyságos
86. Budapest Főváros Levéltár tájékoztatása szerint nincs adat arra, hogy mi volt itt.
87. Apánkat ideiglenesen kirendelték a Lakásügyi Kormánybiztosságra, ahol – többek között – a kibombázottak elhelyezését is intézték, Csulákékat ilyen ügyben kereshette volna?
88. Helyesen Ferenciek tere.
89. Városház utca, a Budapesti Központi Városháza.
90. Feltehetően a városházi légóparancsnoktól kapta a híreket a még december 29-én lezajlott ultimátum átadási kísérletről (Steinmetz, Osztapenko), és a németek Budapest védelmét/felmentését célzó kísérleteiről, január 2., 7. (Konrád, Konrád II). Lásd részletesen Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–Zs. Főszerk. Sípos Péter. Budapest, 1996, 354–355.
91. Radványi Kálmánék a Bástya utcában, felesége Schliesz Margit Apánk nagynénje.
92. Ez a saját lakás, a középszárny, IV. emelet 8.
93. A házunk mögött, háttal nekünk találatot kapott a Lónyai utcáról nyíló ház, az egybeépített tűzfalak közötti lichthofba berobbant lövedék lerombolta a mögöttünk álló épületet, ki lehetett látni a konyhaablakból, a cselédszoba ablakából és az üveges verandáról a Lónyai utcára és a Gellért hegyre.
94. Feltehetően a Szálasi-kormány alatt kiadott, ma már kideríthetetlen rendelet. Az élelmiszer fejadagok csökkentéséről kiadott rendelkezés hatályát veszítette az Ideiglenes Nemzeti Kormány összeülése pillanatában, 1944. december 21-én. A kenyér és liszt fejadagokról szóló új rendelkezés (10.550/1945. KM) 1945. február 22-én kelt. De akkor Budapesten semmit nem tudhattak a Debrecenben történekről. Lásd még Közellátás Magyarországon. *Mo. a 2. vh-ban. Lexikon 1996.* 239–240.
96. Ezek szerint Apánkat a IX. kerületbe osztották be szolgálatátelre.
97. Ismeretlen személy, tárgy, vagy fogalom.
98. Dr. Gombos Sámuel, a Szentkirályi utca 10-ben laktak, átmenetileg a Budafoki út 44-ben. Január 17-ig még a Ferenc József (Szabadság) hídon átjöhettek Pestre. Anyánk öccse.
99. Úgy emlékszem, hogy a jobb szárny kapott ismét találatot, ami lerobbantotta a földemekeket a pincéig. Iszonyú por volt és zűrzavar, az emberek az összekötő ajtón tódultak át a mi pincerészünkbe. Apánk eléggé ki lehetett már készülve, hogy csak szavakat és tómondatokat írt.

100. Mindent, amit jónak látott és tudott, beföttet, eltett zöldséget, mert a sárgaborsót, babot, lencsét már nem igen akartuk enni. A három romboló támadás ellenére 2 db. 5 literes vizes uborka megmaradt, valóságos kincs!
101. 1945. január 14. Itt húzódtott a frontvonal, a 2. és 3. Ukrán Front különböző alakulatai 1945. január 18-ra érték el ezen a szakaszon a Dunát.
102. A szomszéd ház, a Ráday u. 29.
- 103 Apánk szemérmesen írta le az oroszok élénk érdeklődését az – orosz front, és egyéb gazdasági körülmények miatt valutaértékű – órák iránt.
104. A németek az utolsó pillanatban, az oroszok az elsöben, nincs mit egymás szemére vetniük.
105. Ismeretlenek.
106. L. a 38. sz. jegyzetet.
107. 1945. január.
108. Január végéig még jöhettek hírek a magyar és német csapatok budai felmentési kísérletéről. A budai belső kerületekben 1945. február 13-ig tartottak a harcok.
109. Bizonytalan állapot. Manci volt a cselédlány Iszkákról. Hová ment? Magda lehetett az új lány, de lehetett anyám gyógyszerész kolléganője is. A továbbiakból kiderül, hogy Manci vagy visszajött, vagy beszerző útra ment.
110. Valószínű a „zabraló” oroszokra utal.
111. Ez pedig a „malenkij robot” és egyéb közmunka elvégzése érdekében igénybeveendő férfilakosság összeírása.
112. Támadás?
113. A Központi Városházán a IV. ügyosztály a közjogi és illetőségi ügyekkel, a X. közegészségüggyel foglalkozott.
114. Buda, Gellért szálló, 1945. február 11.
115. Az 1944. december 21-én, a Debrecenben összeült – nem választott, hanem főként a Tiszántúlról delegált képviselőköl álló – Ideiglenes Nemzetgyűlés által választott Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyminisztere a parasztpárti, de kommunista befolyás/ellenörzés alatt álló Erdei Ferenc nem akadályozta meg, hogy a rendörségen belül megalakuljon, majd önállósuljon a politikai osztály közkeletű nevéen ÁVO, a politikai rendörség.
116. Rubleczy Géza (1881–? váci börtön, 1950 után) kigazdapárti politikus. Független Kigazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Országos Központja Budapest, IV. Semmelweis utca 1. Alulírott Rubletzky Géza Független Kigazda Földmunkás és Polgári Párt propagandavezetője. Igazolom, hogy Rákóczy László Bajcsi Zsilinszky Endre baráti köréhez tartozott. Magam részéről öt Bajcsi Zsilinszky Endre balatonrendesi házában ismertem meg. Legjobb tudomásom szerint sem nyilas, sem jobboldali mozgalmakban részt nem vett. Ugyancsak a legjobb tudomásom szerint a fentieket igazolni fogja a jelen pillanatban Debrecenben tartózkodó Bajcsi Zsilinszky Endréné is. Budapest, 1945. III. 6. (autográf aláírás) Rubletzky Géza.
117. Hegyemei Kiss Pál (1885–1950), felesége, Sebesy-Josinczi Márta –akinek anyja Lengyel Janka –dedanyánk, Gombosné Lengyel Róza unokahúga révén rokon. Akkor még csak Sebesy, a Josinczi késöbbi hozzáírás.
118. Budapest alpolgármesterei ebben az időben: Bechtler Péter (szociáldemokrata), Jámbor Alajos (kommunista), Morvay Endre (pártonkívüli, régi tisztviselő). Apánk csak Morvay Endréhez fordulhatott.
119. A VII. kerületben 1940. május 7-étöl dolgozott, személyi lapja szerint 1945. április 6-áig. 1943. május 25-étöl teljes jogkörű anyakönyvvezető-helyettesé nevezték ki, egyéb itteni munkaköre nincs megjelölve. (Budapest Föváros Levéltára, jelzet IV. 1420).
120. Budapesti Igazoló Bizottság. A monogram egyelőre feloldhatatlan. L. még a 121. sz. jegyzetet. Az Utószóban Apánk 1945. április 14-én kelt 68/1945. számú igazolása, egyik aláírója Kocsis Imre elnök. A Napló-ban a monogram tisztán olvasható K és alul hurkolt J. vagyis nem azonos Kocsis Imrével.
121. A 15/1945. ME. sz. 1945. január 4-én kelt rendelet kimondta, hogy minden köztisztviselőt igazolni kell az 1939. szeptember 1-töl tanúsított magatartás alapján (végrehajtása az 1945–1947 közötti időben). Ez a közalkalmazotti állomány létszámcsökkenésére és a „reakciós” elemektöl való megtisztítására szolgált. Az illusztráció az após, dr. Gombos János megmaradt idézése. Hasonló lehetett Apánk is, csak mint fővárosi tisztviselőt, hamarabb hívták be.
122. *Napilap* (1945–1948). Az 1945. november 4-éi választások nyomán, de a Moszkvai Magyar Bizottság

- tárgyalásai során kialakított lista alapján megalakult koalíciós kormányban eredetileg a Kisgazdapárt volt többségben, de a Belügyminisztériumban és a sajtó területén a kommunisták diktáltak. A *Szabadság* eredetileg koalíciós lap volt, szerk. Darvas József, Kállai Gyula, Zilahy Lajos, munkatárs volt a rokon Petúr László is. Végső soron a kommunisták irányították Barcs Sándoron keresztül. Az MKP megszűntekor és az új kommunista párt (MDP) megalakulásakor *Szabad Nép* címmel, új évfolyamszámozással indult.
123. A Népbíróságokat az 81/1945. ME. rendelettel állították fel, hatáskörüket a 21/1945. IM. rendelet szabályozta. A jogvégzettség nélküli népbírókat a pártok delegálták, 1948 után a kommunisták. Alkotmányjogilag nem létező, de facto működő testület volt. A háborús és népellenes bűnök kivizsgálására alakult, de válogatás nélkül hozta ítéleteit. Lásd még: Mo. a 2. vh-ban. Lexikon 1996, 327–328
124. Dr. Gombos Sámuelék lakása, Szentkirályi utca 10.
125. Lánchíd utca. 23. özv. Viola Miklósné Gombos Róza (Rózsika néni) és Gombos Eszter lakása, az após testvérei.
126. Damjanich utca 40. Selényi Emil vő és Gombos Margit lakása. Az apósék itt is laktak, időnként a Szentkirályi utcában is.
127. Elképzelhető, hogy az ozsdolai Kuun család egyik tagja, az erős székely és református gyökerekkel rendelkező Lukács vagy Gombos familia kiterjedt ismeretségi köréből, de az kizárt, hogy a Nemzetiszocialista párttag Kun András (Kun páter) testvérével lenne azonos. Az anyós dr. Gombos Jánosné Lukács Margit.
128. A zsidótörvények ismeretében (többek között 1600/1944. M. E. számú rendelet a zsidók vagyonának bejelentése és zár alá vétele tárgyában), amelyek szerint nem lehetett zsidók tulajdonában szinte semmi. Érdekes sorsú az Andrassy út 60. szám alatti ház. Tulajdonosa Perlmutter Izsák festőművész, halála után örököse a Pesti Izraelita Hitközség, haszonélvezeti joga özvegyének és nevelt lányának (a későbbi tulajdonosnak) Ali Achmed Mirza perzsa herceg feleségének, Reiszner Gizellának volt. A ház első, majd első két emeletének bérlője 1937-től a Magyar Nemzeti Szocialista Párt Hungarista Mozgalom volt, ennek képviselője gr. Széchényi Lajos. 1940-től a Hűség Háza nevet viselte. A zsidó tulajdonú épületben 1944. októbere után „jogfolytonos” bérlő lett a Nyilas Számonkérő Szék, társbérlő a Gestapo. 1945 után már a környező házakkal együtt a pincétől a padlásig az Államvédelmi Osztály (BM, ÁVO) későbbi nevén Államvédelmi Hatóság (ÁVH) és Péter Gábor székhelye. Az 1880-ban Feszty Adolf tervei szerint épült ház az államosításig (1950-ig) telekkönyvileg is zsidó tulajdonban maradt. Ma a Terror Háza Múzeum, amelynek sem illetékes munkatársa, sem a Múzeumot működtető közalapítvány egyetlen dolgozója sem foglalkozik az épület 1945 előtti történetével, nem tudtak és nem is akartak felvilágosítást adni.
129. Selényi Emil, Gombos Margit (Manyi) férje, Apánk sógora. A vállalat a MAVART (Magyar Államvasutak Autóbusz RT), utóbb MAVAUT (MÁV Autóbusz Üzem), Volán Közlekedési Központ.
130. A sógor, dr. Gombos Sámuel.
131. Ez akkor a Szentkirályi u. tca. 10.
132. Apánk nővére. naplója jelen kötetben a 247–270. old.
133. Ma már nem deríthető ki, hol volt pontosan.
134. Érd és Budafok között mintegy félúton, Budapestről kb. 25 km.
135. Budafoki u. 44. Gyarmati Béla, dr. Gombos János apatársa, dr. Gombos Sámuel apósa (felesége Gyarmati Leona).
136. Nem állapítható meg melyik.
137. Emlékezetem szerint Apánk a VII. kerületben volt a lakásüagnél.
138. Aláhúzás az eredeti szövegben.
139. A kisebb Rákóczy lány (1941).
140. Az idézés-minta dr. Rákóczy Lászlóné Gombos Róza apjáié, de ilyet küldtek ki 1945–1947. között.
141. Kiléte ismeretlen. Dokumentum nem maradt fenn.
142. Szidalmazás értendő alatta. Pesti szleng. Apánk ritkán, de használt ilyen kifejezéseket.
143. 1945. február 4-én végezték ki az Oktogonon a Népbíróság Major Ákos vezette tanácsa által halálra ítélt Rotyis Péter és Szívós Sándor tartalékos altiszteket, a korabeli sajtó szerint mintegy 10–15 ezer ember jelenlétében. A tömeg áttörte a kordont, kaotikus helyzet alakult ki. Több nyilvános kivégzés ezért nem volt.
144. A rendelettervezetet a köztisztviselői kar csökkentéséről az Igazságügyi Minisztérium készítette elő, 1945. december 5-én jelent meg a lapokban. Az 1938. évi állapothoz képest 10 százalékkal kellett

csökkenteni a létszámot. A végső formába öntött – 5000/1945. ME. – rendeletet nem Nagy Ferenc miniszterelnök, hanem id. Antall József államtitkárral írták alá.

145. L. a 119. jegyzet.

146. 1945–46-ban Európa legnagyobb inflációs válsága zúgott keresztül Magyarországon. A papírpénz címleteket lásd az Utószóban.

147. Április

148. A napló nem részletezi a „csereholmit”. Én későbbi elbeszélésekből tudom, hogy a családi arany és ezüst vándorolt vidékre szalonnává, krumplivá, lisztté átváltandó.

149. Úgy gondolom – ismerve Apám szófordulatait és humorát – a kocsai tulajdonosát/tulajdonosait tisztelte a lovak kifejezéssel. Ők voltak hivatva arra, hogy eltakarják a zsákokat. Ez volt az akkori kifejezéssel a batyuzás.

150. Apánk tekintélyes mennyiségű élelmiszert csereberélhetett a viszontagságos úton. A vidék – a parasztság – soha nem remélt arany, ezüst ékszer, étkezéslet, selyemdamaszt, bunda és egyéb tárgyakkal eredő jövedelemre tett szert a cserekereskedelem révén. Mert a kifosztott vidéknek élelmiszere – tyúkja, tojása – még mindig volt.

151. Ajánlom a Radványi Géza rendezte *Valahol Európában* című filmet. Főszereplő többek között Somlay Artúr, Bánki Zsuzsa, Gábor Miklós.

152. Rákóczy Gyula, Apám nagybátyja. Dabas mellett a Bucka nevű részben éltek, a birtokon levő kúriában. (Csány 1876, szülei: Rákóczy István, Jónás Amália, meghalt Dabason, 1944 december 22. Orosz katonák agyonverték, megőrült, kirohant a földekre és megfagyott.)

153. A szintén Dabason birtokos Hadházi család egyik tagja.

154. Rákóczy Sándor szintén nagybácsi, Gyula testvére, dabasi földbirtokos. (Csány 1873, szülei Rákóczy István, Jónás Amália, meghalt Dabason, 1945. december 27.)

155. Rákóczy Erzsébet, utóbb Acsády Józsefné, Ferenc nagyapánk, Gyula és Sándor testvére Dabason. (Csány, 1877, szülei Rákóczy István, Jónás Amália, meghalt Dabason, 1952 körül.)

156. Rákóczy Gyula lányai: Erzsébet, Margit, Zsuzsa. Talán ide tartozik Irén, Acsády Józsefné, és az egész család együtt lehetett az Acsády tanyán.

157. Az a tény, hogy a Gyula bácsit agyonverő oroszokat felakasztották, már nem javított a helyzeten.

158. Személyes élményem, több ilyen, egykori igazoló bizottsági tagot ismertem meg, akik még 1956 után is dicső tettként meséltek erről a ténykedésről.

159. Ennek a társadalmi rétegnek, korosztálynak a rehabilitálása a mai napig (2019. augusztus 1.) nem történt meg.

160. Budapest és a környező kisvárosok – amelyek 1950 után beolvastva a fővárosba, a nagy-budapesti külső kerületeket jelentették (mint Kispest, Pestszentlőrinc, a Rákos- kezdetű konglomerációk) – külön közigazgatási egységek voltak, s mint ilyenek, Budapest vámterületén kívül estek, és a főváros joga volt a vámszedés. Vámmentesen sem tejet, vaját, húst, bort stb. élelmiszert nem lehetett behozni. Ezért is szálltak le Apámék Kőbánya-Kispesten, tehát még a vámhatáron kívül a vonatról és csempészték be kézikocsin a beszerzett élelmiszert. Ezért kellett a „lovakat”, azaz a kocsai addigi húzóit/tulajdonosait a hátizsákok tetejére ültetni.

161. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy hallgathattam egykori kollégám, atyai jó barátom, Kis András ezredes, hadtörténész „szemináriumait”, amikor elmondta, hogyan kerültek az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe a képviselők, hogy uralkodott az akkor igazán népszerű Parasztpárt a tiszántúli paraszt delegáltak felett, nem tudva, hogy az Erdei Ferenc vezette formáció a kommunisták elöretolt helyőrsége. Az 1944. december 21-én Debrecenben összeült Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja volt Kis András is, az élelmiszertartalékolásról és az 1946. augusztus elsején az új forinttal együtt piacra dobott árukészletről is tőle tudok.

162. Lásd a Napló-ban a 31. sz. jegyzet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Budapest a diktatúrák árnyékában. *Ungváry Krisztián, Tabajdi Gábor*. Budapest, 2012, Jaffa Kiadó.

Budapest ostromkalauz. *Mihályfi Balázs*. Budapest, 2014, Undergrund Kiadó, Magánkiadvány

Mo. a 2. vh-ban. Lexikon 1996=Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–ZS. Főszerkesztő *Sípos Péter*. Szerkesztő *Ravasz István*. Budapest, 1966, Petit Real Kiadó.

ROZÁLIA RÁKÓCZY

DAD'S DIARY

Doctor of law and political science, municipal official László Rákóczy (born in Kiskunhalas in 1906 to Ferenc Rákóczy and Anna Schliesz, married Róza Gombos b. 1910; children: Anna Zsófia, 1939, Bp., Rozália Margit, 1941, Bp.) worked at diverse departments of the Capital City's Mayor's Office, from June 1944 at the Government Commission for Housing in Országház/Parliament (today Kossuth Lajos) square.

He began writing his diary on Christmas eve 1944. He described in detail his close environment during the siege, the start of the life in the cellar, the fear from attacks in the streets of the capital, the endangered traffic. Most detailed is the account of his journey from his home in Ráday street to the office in Parliament square on 27 December 1944. It was natural for him to report for work after the Christmas days.

His wife being a pharmacist, they often helped by bringing medicine from a nearby chemist's shop for the sick. They survived one of the heaviest air raids there in the pharmacy on the corner of Erkel street.

Clearing the streets of rubble, helping the wounded, attempts to go to the Central Town Hall for work characterize his days.

There is a brief detour about relatives. The arrest of his father-in-law in late January, anxieties around the certificates, difficulties to get food, a short illness are his themes. A relatively longer account is given about the train trip to the countryside, transporting "goods for exchange" (without specifying them) in the hope of getting foodstuffs.

The fate of friends and relatives is mentioned briefly: a sad piece of news: an uncle Gyula Rákóczy was beaten to death in his farm near Dabas, another uncle Sándor Rákóczy went mad and froze, his godmother was perfectly fleeced, but entire Dabas and the neighbouring estates were laid havoc to by the passing Soviet troops.

The diary stops in April 1945, unfinished.

raro41@gmail.com